

เอกสารข่าวสาร งานวิจัยและพัฒนา

ปีที่ 13 ฉบับที่ 147 ประจำเดือนพฤศจิกายน 2557

Research and Development Newsletter

- ◀ กระบวนการเข้าสู่การจ้างงานของแรงงานข้ามชาติลาวในภาคอุตสาหกรรม
- ◀ การศึกษาผลการวิจัยเกี่ยวกับประเด็นการทุจริตคอร์รัปชัน
- ◀ ภาชีมรดก บทพิสูจน์ก้าวแรกของการปฏิรูป

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนฯ สำนักบริหาร
สำนักงานสถิติการสภาผู้แทนราษฎร

เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา

Research and Development Newsletter

ปีที่ 13 ฉบับที่ 147

ประจำเดือน พฤศจิกายน 2557

ที่ปรึกษา

นางพรพิศ เพชรเจริญ

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

นางสาวจิรพรรณ กาญจนอุดม

ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานวิจัยและพัฒนา

บรรณาธิการ

นายจันทมร

สีหาบุญลี

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร
ด้านการวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้
ให้แก่บุคคลในวงงานรัฐสภา อันเป็นประโยชน์ต่อ
การปฏิบัติงานด้านนิติบัญญัติ

กองบรรณาธิการ

นายฐากร

จุลินทร

นางสิวาพร

สุขเอียด

นางสาวนารีลักษณ์

ศิริวรรณ

นายสิฐสร

กระแสร์สุนทร

นางสาวปิยะวรรณ

ปานโต

นางสาววิมลรักษ์

ศานติธรรม

นางสาวปรียวรรณ

สุวรรณสุนัย

นางสาวอัญชลี

จวงจันทร์

ผู้จัดพิมพ์

นางสาวธัญธิดา

หาเรือนศรี

นางณัฐชานันท์

หนูทองอินทร์

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ถนนประดิพัทธ์ เขตพญาไท

กรุงเทพมหานคร 10400

โทรศัพท์ 0 2244 2067 - 8

โทรสาร 0 2244 2062

ฝ่ายเผยแพร่

นางภักก์ัญญา

มากห้องไทร

นางสาวนวลละออง

พรแก้ว

บทบรรณาธิการ

เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนาฉบับประจำเดือนพฤศจิกายน 2557 ซึ่งเป็นเดือนที่มีอากาศและอุณหภูมิต่ำลงทั่วทุกภูมิภาค ส่งผลให้ประเทศไทยมีอากาศหนาว โดยเฉพาะแถบตอนบนของประเทศ เช่น ภาคเหนือและภาคอีสานตอนบน จึงเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวของคนที่ยื่นชอบอากาศหนาวเป็นอย่างยิ่ง แต่อย่างไรก็ควรดูแลสุขภาพให้พร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงของอากาศที่อาจจะเกิดขึ้นได้เสมอ เนื่องจากบางพื้นที่ของประเทศยังคงมีฝนตกอยู่อย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่แปรปรวนค่อนข้างมาก เพื่อให้การท่องเที่ยวที่ราบรื่น และได้สัมผัสความสนุกสนานกับบรรยากาศอย่างเต็มที่ สำหรับเดือนนี้วารสารของเรายังคงอัดแน่นด้วยเนื้อหาสาระเชิงวิชาการด้านการวิจัยเป็นประจำเหมือนเช่นเคย สำหรับคอลัมน์งานวิจัยและพัฒนา นำเสนอข้อมูลด้านการวิจัยในเรื่อง **การพัฒนามาตรฐานการตรวจพิสูจน์หาระยะยิงและรอบกระสุนปืนแบบไม่ทำลายตัวอย่าง โดยเทคนิค X-ray Fluorescence Spectroscopy (XRF) และ FT-IR Spectroscopy** โดย มนตรี ดอนฟุ้งไพโร และคณะ และเรื่อง **กระบวนการเข้าสู่การจ้างงานของแรงงานข้ามชาติลาวในภาคอุตสาหกรรม** วิจัยโดย ชูพัทธ์ สุทธิสา ส่วนบทความวิจัย นำเสนอข้อมูลในหัวข้อเรื่อง **การศึกษาผลการวิจัยเกี่ยวกับประเด็นการทุจริตคอร์รัปชัน** ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะปัญหาการคอร์รัปชันในลักษณะต่าง ๆ ที่แฝงอยู่ในเกือบทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน บทความที่น่าสนใจเรื่อง **ภาษีมรดก** บทพิสูจน์ก้าวแรกของการปฏิรูป ซึ่งเป็นเรื่องที่กำลังอยู่ในกระแสความสนใจของสังคมในวงกว้าง โดยข้อมูลที่นำเสนอได้อธิบายให้เห็นถึงข้อดีหรือข้อด้อยของการมีภาษีมรดก ส่วนอีกเรื่องหนึ่งเป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับ **บทบาทของรัฐสภาในกระบวนการพิจารณางบประมาณ** ที่อธิบายให้เห็นถึงกระบวนการพิจารณาของรัฐบาลว่ามีรายละเอียดและขั้นตอนอย่างไร รอบโลกวิจัยนำเสนอสถานการณ์ปัจจุบันของ **วัคซีนป้องกันโรคเอดส์ (HIV Vaccines)** รอบด้านงานสภาได้นำเสนอข้อมูลความรู้เกี่ยวกับ **เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์แบบผสม (MIXED METHOD)** และปิดท้ายวิจัยด้วย **สภาพปฏิรูป** ที่เริ่มปฏิบัติหน้าที่เพื่อนำพาประเทศเข้าสู่กระบวนการปฏิรูปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

สารบัญ

หน้า

งานวิจัยและพัฒนา

เรื่อง การพัฒนามาตรการวิธีการตรวจพิสูจน์หาระยะยั้งและรอยลูกกระสุนปืน
แบบไม่ทำลายตัวอย่าง โดยเทคนิค X-ray Fluorescence Spectroscopy (XRF)
และ FT-IR Spectroscopy
โดย มนตรี ดอนฟุ้งไพโร และคณะ
เรียบเรียงโดย สิทธิสร กระแสร์สุนทร

1

เรื่อง กระบวนการเข้าสู่การจ้างงานของแรงงานข้ามชาติลาวในภาคอุตสาหกรรม
โดย ชูพักตร์ สุทธิสา
เรียบเรียงโดย ปรียวรรณ สุวรรณสุนย์

6

บทความวิจัย

เรื่อง การศึกษาผลการวิจัยเกี่ยวกับประเด็นการทุจริตคอร์รัปชัน
นารีลักษณ์ ศิริวรรณ

13

บทความที่น่าสนใจ

เรื่อง ภาพยนตร์บทพิสูจน์ก้าวแรกของการปฏิรูป
ฐาภากร จุลินทร

17

เรื่อง บทบาทของรัฐสภาในกระบวนการพิจารณางบประมาณ
สิวาทพร สุขเอียด

30

รอบโลกวิจัย

สถานการณ์ปัจจุบันของวัคซีนป้องกันโรคเอดส์ (HIV Vaccines)
วิมลรักษ์ ศานติธรรม

39

รอบด้านงานสภา

เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์แบบผสม (MIXED METHOD)
อัญชลี จวงจันทร์

41

ปิดท้ายวิจัย

สภาปฏิรูป
จันทมร สีหาบุญลี

48

งานวิจัยและพัฒนา

การพัฒนามาตรการวิธีการตรวจพิสูจน์หาระยะยิง และรอยลูกกระสุนปืนแบบไม่ทำลายตัวอย่าง โดยเทคนิค X-ray Fluorescence Spectroscopy (XRF) และ FT-IR Spectroscopy

วิจัยโดย...มนตรี ดอนฟุ้งไพโร และคณะ
เรียบเรียงโดย...สิริสุทร กระแสร์สุนทร

ปัจจุบันกระบวนการยุติธรรมถูกใช้เป็นแนวทางหลักในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคมหลากหลายรูปแบบบนความคาดหวังว่าจะเป็นกระบวนการที่สามารถให้ข้อยุติและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายได้ เนื่องจากเป็นหลักกติกากในการควบคุม คุ่มครองการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมและเป็นที่ยอมรับในอารยประเทศ และในหลายครั้งกระบวนการยุติธรรมยังอยู่ในฐานะเป็นที่พึ่งและความหวังสุดท้ายในการยุติปัญหา และด้วยสถานการณ์ความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน พบว่า สังคมมีปัญหามากมายที่ต้องการข้อยุติภายใต้กระบวนการที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ซึ่งจะต้องเป็นกระบวนการที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นได้ว่าทุกฝ่ายจะได้รับความเป็นธรรม ดังนั้น การพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพตามอุดมคติได้นั้น นอกจากการมองในภาพองค์รวมเชิงระบบแล้ว จะต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาขั้นตอนการทำงานตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละภาคส่วนด้วย

กระบวนการงานด้านนิติวิทยาศาสตร์เป็นกระบวนการหนึ่งภายใต้กระบวนการยุติธรรมที่ได้รับความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากนิติวิทยาศาสตร์ (Forensic Science) มีหลักการในการปฏิบัติงานโดยการนำเอาวิชาความรู้ด้านวิทยาศาสตร์มาใช้ในการเก็บและพิสูจน์หลักฐาน ตรวจร่างกายและวัตถุพยานเพื่อช่วยในการค้นหาความจริง โดยใช้วิทยาศาสตร์บริสุทธิ์หรือวิทยาศาสตร์ประยุกต์ เช่น ชีววิทยา ฟิสิกส์กายภาพ เคมี

คอมพิวเตอร์ และกฏวิทยา เป็นต้น เพื่อประโยชน์ในการสืบสวน และดำเนินคดีทางกฎหมายตามกระบวนการยุติธรรมในการพิสูจน์หลักฐานและชี้นำไปสู่ผู้กระทำความผิดอาญา ดังนั้นการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์จึงมีหลักการ ขั้นตอนการทำงาน ที่ชัดเจนบนพื้นฐานของหลักการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีหลักการทฤษฎีรองรับและมีการใช้งานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล เป็นหลักการที่มีความเป็นมาตรฐานสามารถตรวจสอบความโปร่งใสในผลการปฏิบัติงานได้ ดังนั้นการสนับสนุนการอำนวยความสะดวกด้วยกระบวนการงานด้านนิติวิทยาศาสตร์จึงเป็นแนวทางที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นในผลการตัดสินคดีเป็นข้อยุติที่ยอมรับของผู้ที่เกี่ยวข้องได้

การตรวจพิสูจน์อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนเป็นการตรวจพิสูจน์วัตถุพยานทางนิติวิทยาศาสตร์อีกสาขาหนึ่งซึ่งมีความสำคัญอย่างมากในปัจจุบัน เนื่องจากในการก่อเหตุอาชญากรรมนั้นอาวุธปืนถือได้ว่าเป็นอาวุธที่มีความร้ายแรงและถูกนำมาใช้ในการก่อเหตุบ่อยครั้งมาก ดังนั้น อาวุธปืนหรือวัตถุพยานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาวุธปืนจึงกลายเป็นวัตถุพยานที่ถูกร้องขอให้ทำการตรวจพิสูจน์ เพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ข้อเท็จจริงของการก่อคดีในลักษณะของการเชื่อมโยงการกระทำความผิดหรือเพื่อการคลี่คลายการก่อคดีในประเด็นอื่น ๆ ของการก่ออาชญากรรม

ดังนั้น การพัฒนาเทคนิคการตรวจพิสูจน์เพื่อหาระยะยิงและร่องรอยลูกกระสุนปืนบนหลักการตรวจวิเคราะห์แบบไม่ทำลายตัวอย่าง จึงเป็นสิ่งสำคัญในสถานการณ์ปัจจุบันและการพัฒนาสมรรถนะรวมถึงระบบงานด้านการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ เนื่องจากเทคนิควิธีการตรวจพิสูจน์เพื่อหาระยะยิงและร่องรอยลูกกระสุนปืนบนผ้าที่ถักยัก ใช้หลักการวิเคราะห์หาสารเคมีหรือธาตุสำคัญที่มาจากการยิงปืนที่อยู่ในคราบเขม่าดินปืน เพื่อหาระยะยิงจากลักษณะการกระจายตัวของเขม่าปืนและเขม่าดินปืน เพื่อยืนยันว่ารอยฉีกขาดบนผ้าชิ้นนั้นเกิดขึ้นเพราะลูกกระสุนปืนหรือไม่ และด้วยเทคโนโลยีในปัจจุบันมีเครื่องมือวิเคราะห์ตัวอย่างหลายชนิดที่อาจจะนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ตัวอย่างเพื่อหาสารเคมีหรือธาตุสำคัญที่มาจากการยิงปืนได้โดยที่ตัวอย่างไม่ได้ถูกทำลาย

จากเหตุข้างต้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาเทคนิคการตรวจพิสูจน์เพื่อหาระยะยิงและร่องรอยลูกกระสุนปืนเดิมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในลักษณะของการวิเคราะห์โดยไม่ทำลายตัวอย่าง ในปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีการวิเคราะห์ตัวอย่างทางสเปกโทรสโกปีแบบ X-ray fluorescence Spectroscopy (XRF) และ FT-IR Spectroscopy ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ตัวอย่างโดยใช้แสง แบบไม่ทำลายตัวอย่าง และสามารถวิเคราะห์หาธาตุองค์ประกอบและลักษณะโครงสร้างทางโมเลกุลของสิ่งปนเปื้อนที่อยู่บนพื้นผิวของตัวอย่างได้ ดังนั้น จึงมีความเป็นไปได้ที่จะนำเทคนิคดังกล่าว มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ลักษณะเอกลักษณ์ของธาตุองค์ประกอบและลักษณะโครงสร้างทางโมเลกุลของคราบเขม่าปืนหรือเขม่าดินปืนและคราบรอยลูกกระสุนปืนบนผ้าที่ถักยักได้ ซึ่งจะช่วยในการแก้ปัญหาข้อบกพร่อง จุดอ่อน และยังช่วยสนับสนุนการตรวจพิสูจน์ที่ดำเนินการอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนามาตรฐานวิธีการตรวจพิสูจน์หาระยะยิงและร่องรอยลูกกระสุนปืน โดยเทคนิค X-ray Fluorescence spectroscopy (XRF) และ FT-IR Spectroscopy
2. เพื่อแก้ปัญหาวิธีการตรวจพิสูจน์ที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งวัตถุพยานจะต้องถูกทำลายวิธีการใหม่ที่พัฒนาขึ้นมานั้นเป็นการพัฒนาเทคนิควิธีการตรวจพิสูจน์ที่มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ โดยการตรวจพิสูจน์แบบที่วัตถุพยานไม่ถูกทำลาย

3. เพื่อสร้างกระบวนการตรวจพิสูจน์ที่ใช้ผลการวิเคราะห์ สองวิธีในการยืนยันผลการตรวจพิสูจน์ซึ่งกันและกัน
4. เพื่อสร้างวิธีการตรวจพิสูจน์หาการกระจายตัวของเขม่าดินปืนในการหาระยะยิง
5. เพื่อแก้ปัญหาการตรวจพิสูจน์รอยของลูกกระสุนปืน ในกรณีที่เป็นการยิงในระยะไกล
6. เพื่อจัดทำฐานข้อมูลการวิเคราะห์เบื้องต้นของกระสุนปืน เขม่าดินปืน ชาติที่เป็นองค์ประกอบ และลักษณะโครงสร้างทางเคมีของสารที่เหลือจากการยิงปืน
7. เพื่อเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการพัฒนาให้แก่หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับวัตถุพยานที่ ถูกยิงด้วยลูกกระสุนปืน

วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยนักวิจัยต้องทำการควบคุมตัวแปรหลายตัว ที่จะส่งผลกระทบต่อลักษณะการกระจายตัวของเขม่าปืนบนผ้าที่ถูกยิงมีหลายตัวแปร อาทิ สภาพแวดล้อมของการยิง กลไกการทำงานของอาวุธปืน และเครื่องกระสุนปืนแต่ละชนิด แต่ละขนาด โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีผลต่อเอกลักษณ์และลักษณะการกระจายตัวของเขม่าปืน ดังนั้น ผลจากการยิงปืนด้วยอาวุธปืนกระบอกเดียวกันแต่ใช้กระสุนปืนที่ต่างยี่ห้อกันหรือยี่ห้อเดียวกันแต่ผลิตด้วยวัตถุดิบที่แตกต่างกัน อาจส่งผลให้ปรากฏลักษณะการกระจายตัวของเขม่าปืนที่แตกต่างกันได้

ทั้งนี้ ในการยิงทดสอบเพื่อศึกษาระบบเขม่าปืนนั้น ได้ทำการยิงทดสอบด้วยอาวุธปืนกระบอกเดียวกันและกระสุนปืนยี่ห้อเดียวกันและผลิตมาพร้อมกัน โดยอาวุธปืนที่นำใช้ในการศึกษาวิจัย เป็นปืนพกเซมิอโตเมติก ขนาด 9 มม. LUGER และปืนพกรีวอลเวอร์ ขนาด .38 SPECIAL ซึ่งเป็นชนิด และประเภทของอาวุธปืนที่มีใช้กันอย่างแพร่หลายและมักจะถูกนำมาใช้เป็นอาวุธปืนในการก่อเหตุอาชญากรรมบ่อยครั้ง

สำหรับการวิเคราะห์ตัวอย่าง ดำเนินการโดยวิธีการตรวจพิสูจน์ด้วยเทคนิคทางเคมีเพื่อตรวจวิเคราะห์หาระยะยิงและร่องรอยของลูกกระสุนปืน ซึ่งเป็นเทคนิคในการวิเคราะห์หาลักษณะการกระจายตัวของอนุภาคเขม่าดินปืนและร่องรอยของลูกกระสุนปืนบนวัตถุประเภทผ้า ซึ่งเป็นเทคนิคหนึ่งที่มีมาตรฐานและถูกนำมาใช้ในระดับสากล แต่เป็นเทคนิคที่มีข้อจำกัดในบางด้าน เช่น เป็นการวิเคราะห์โดยทำลายตัวอย่างและความชัดเจนในผลการวิเคราะห์บนวัตถุสีเข้ม เป็นต้น ด้วยวัตถุประสงค์ในการวิจัยซึ่งมีเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาในข้อจำกัดทางเทคนิคและสนับสนุนเทคนิคการตรวจพิสูจน์หาระยะยิงและร่องรอยจากลูกกระสุนปืนที่ดำเนินการอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

โดยการวิจัยครั้งนี้ จึงได้มีการศึกษาเทียบเคียงผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการเกิดปฏิกิริยาทางเคมีกับการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ทางสเปกโทรสโกปีแบบ X-ray fluorescence spectroscopy (XRF) และแบบ ATR FT-IR Spectroscopy

ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานวิธีการตรวจพิสูจน์หาระยะยิงและร่องรอยของลูกกระสุนปืน โดยการนำเทคนิคการวิเคราะห์ทางแสงโดย X-ray fluorescence Spectroscopy (XRF) และ FT-IR spectroscopy เข้ามาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์หาธาตุองค์ประกอบสำคัญที่มาจากการยิงปืนและ

โครงสร้างทางเคมีของสารประกอบที่อยู่ภายในคราบเขม่าดินปืนและร่องรอยลูกกระสุนปืน ซึ่งผลจากการทดลองพบว่า

เทคนิคการวิเคราะห์ตัวอย่างแบบ X-ray Fluorescence spectroscopy (XRF) สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์หาธาตุองค์ประกอบสำคัญที่มาจากการยิงปืนได้ครบทั้ง 4 ธาตุ ได้แก่ ตะกั่ว (Pb ; Lead) พลวง (Sb ; Antimony) แบเรียม (Ba ; Barium) และทองแดง (Cu ; Copper) เหมือนกับในเทคนิคการวิเคราะห์ด้วยการเกิดปฏิกิริยาทางเคมีที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน และการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค X-ray Fluorescence spectroscopy (XRF) ยังมีลักษณะเด่นคือได้ผลการวิเคราะห์ที่มีประสิทธิภาพดีกว่าเทคนิคการวิเคราะห์ด้วยการเกิดปฏิกิริยาทางเคมีบางด้าน อาทิ สามารถแสดงข้อมูลเชิงปริมาณของธาตุที่ตรวจพบได้ ซึ่งสามารถนำไปใช้วิเคราะห์แนวโน้มความแตกต่างของระยะยิงและชนิดของลูกกระสุนปืนที่ใช้ยิงได้ รวมทั้งการให้ผลการวิเคราะห์ที่ชัดเจนในการวิเคราะห์ธาตุองค์ประกอบบริเวณรอยลูกกระสุนปืน ซึ่งจะเป็นการแก้ปัญหาการตรวจพิสูจน์รอยของลูกกระสุนปืนที่ใช้อยู่ ในกรณีที่เป็นการยิงในระยะไกลได้อีกด้วย เนื่องจากการวิเคราะห์ในเทคนิคของการเกิดปฏิกิริยาทางเคมีจะให้ผลที่ไม่ชัดเจน นอกจากนี้ การวิเคราะห์ร่องรอยของลูกกระสุนปืนโดยเทคนิค X-ray Fluorescence spectroscopy (XRF) ยังสามารถแสดงผลการวิเคราะห์ที่แตกต่างกันได้ ระหว่างร่องรอยของการถูกยิงด้วยลูกกระสุนปืน ชนิด LRN (Lead Round Nose) และ FMJ (Full Metal Jacket) ได้อีกด้วย ประกอบกับเป็นการวิเคราะห์แบบไม่ทำลายตัวอย่างจึงเป็นเทคนิคที่มีความเหมาะสมต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการตรวจพิสูจน์วัตถุพยาน ซึ่งต้องการความโปร่งใสและตรวจสอบได้

จากการวิเคราะห์ตัวอย่างด้วยเทคนิค ATR FT-IR Spectroscopy บนผ้าซึ่งเป็นเป้ายิงทดสอบไม่สามารถวิเคราะห์หา Spectrum ที่เป็นเอกลักษณ์ของโครงสร้างทางเคมีในคราบเขม่าดินปืนได้ ซึ่งอาจเป็นผลอันเนื่องมาจากความไม่เหมาะสมของเทคนิคที่นำมาใช้หรือลักษณะของอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ตัวอย่าง โดยคณะผู้วิจัยจะได้นำปัญหาอุปสรรคดังกล่าวไปทำการศึกษาปรับปรุงเทคนิคของการวิเคราะห์คราบเขม่าดินปืนและร่องรอยของลูกกระสุนปืนในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

ทั้งนี้ เป้าหมายของการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนามาตรฐานวิธีการตรวจพิสูจน์หาระยะยิงและร่องรอยของลูกกระสุนปืน เพื่อทดแทนหรือสนับสนุนการวิเคราะห์ตัวอย่างด้วยเทคนิคของการเกิดปฏิกิริยาทางเคมีที่ใช้ในการตรวจพิสูจน์อยู่ในปัจจุบัน พบว่าการวิเคราะห์ตัวอย่างโดยเทคนิค X-ray Fluorescence spectroscopy (XRF) เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการตรวจพิสูจน์เพื่อหาระยะยิงและร่องรอยลูกกระสุนปืนบนผ้าที่ถูกระเบิดได้โดยไม่ทำลายตัวอย่าง

ข้อเสนอแนะ การวิจัยครั้งนี้นักวิจัยได้แบ่งเป็นข้อเสนอแนะออก 2 ด้าน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในเชิงวิชาการ

1.1 การวิเคราะห์ตัวอย่างเพื่อหาธาตุองค์ประกอบที่มาจากการยิงปืนโดยเทคนิค X-ray Fluorescence spectroscopy (XRF) สามารถให้ข้อมูลในเชิงปริมาณได้ ซึ่งมีแนวโน้มของความสอดคล้อง ต่อระยะยิง และต่อการเปลี่ยนแปลงในอัตราส่วนของธาตุองค์ประกอบแต่ละชนิดได้ ดังนั้น ควรจะต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงความชัดเจนในปริมาณและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รวมทั้งการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การจัดทำฐานข้อมูลอัตราส่วนของธาตุองค์ประกอบที่ตรวจพบจากการยิงอาวุธปืนด้วยกระสุนปืนแต่ละ ชนิด ประเภท และยี่ห้อได้ในอนาคต

1.2 คราบเขม่าดินปืนนอกจากจะประกอบไปด้วยธาตุสำคัญที่มาจากคาร์บอนที่ได้มีการศึกษาวิจัยแล้วนั้น จากการศึกษาค้นคว้าพบว่ายังมีธาตุองค์ประกอบชนิดอื่นที่ควรจะมีการศึกษาเพิ่มเติม โดยเฉพาะสารประกอบที่อยู่ภายในคราบเขม่าดินปืนและบริเวณโดยรอบรอยลูกกระสุนปืน ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ได้พยายามใช้เทคนิคการวิเคราะห์ ATR FT-IR Spectroscopy เข้ามาใช้ในการวิเคราะห์หา Spectrum ที่เป็นเอกลักษณ์ของโครงสร้างทางเคมีในคราบเขม่าดินปืนและร่องรอยของลูกกระสุนปืน แต่ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องมาจากความไม่เหมาะสมของเทคนิคที่นำมาใช้หรือลักษณะของอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ตัวอย่าง ซึ่งควรทำการศึกษาปรับปรุงในเทคนิคของการวิเคราะห์คราบเขม่าดินปืนและร่องรอยของลูกกระสุนปืนในการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 ควรจัดให้มีการฝึกอบรมองค์ความรู้และทักษะ ด้านการวิจัยให้แก่บุคลากรภายในกระบวนการยุติธรรม

2.2 ควรสนับสนุนบุคคลผู้มีผลงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรม ได้รับการพัฒนาต่อยอดให้มีทักษะและองค์ความรู้มากยิ่งขึ้น

2.3 ควรบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานด้านวิชาการภายนอก เพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ด้านการวิจัย หรือการดำเนินการศึกษาวิจัยร่วมกันในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

มนตรี ดอนฟุงไพร และคณะ. (2555). *การพัฒนามาตรฐานวิธีการตรวจพิสูจน์หาระยะยิงและรอยลูกกระสุนปืนแบบไม่ทำลายตัวอย่าง โดยเทคนิค X-ray Fluorescence Spectroscopy (XRF) และ FT-IR Spectroscopy*. กรุงเทพฯ : สถาบันนิติวิทยาศาสตร์.

งานวิจัยและพัฒนา

กระบวนการเข้าสู่การจ้างงานของแรงงานข้ามชาติลาวในภาคอุตสาหกรรม

วิจัยโดย...ชูพักตร์ สุทธิสา

เรียบเรียงโดย...ปรียวรรณ สุวรรณสุนย์

แรงงานข้ามชาติเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดจากภาวะทุนนิยมโลกที่มีการผนวกและการเคลื่อนย้ายทุน แรงงาน เทคโนโลยี ก่อน พ.ศ. 2540 ประเทศไทยเป็นประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจระดับสูงและอย่างต่อเนื่อง เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน และจากการพัฒนาโครงสร้างการผลิตจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น ทำให้ความต้องการแรงงานมีจำนวนมากขึ้น ประกอบกับสังคมไทยมีแนวโน้มที่มีผู้สูงอายุมากขึ้น จึงทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานในภาคอุตสาหกรรม จากสาเหตุดังกล่าวจึงเป็นเหตุปัจจัยดึงดูดที่สำคัญให้แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านคือ เมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา เพื่อช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่ไร้ฝีมือหรือกึ่งฝีมือที่คนไทยไม่ทำ เช่น งานที่ใช้แรงงานอย่างเข้มข้น งานที่เสี่ยงอันตราย และงานที่มีความยากลำบาก จากความต้องการแรงงานในประเทศไทยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างมาก ทำให้แรงงานข้ามชาติเคลื่อนย้ายเข้ามาเป็นจำนวนมากทั้งประเภทถูกกฎหมายและประเภทที่ลักลอบเข้ามาตามแนวชายแดน จากสถิติของสำนักงานบริหารแรงงานต่างด้าวใน พ.ศ. 2555 แรงงานที่เข้าเมืองโดยถูกกฎหมายและโดยผิดกฎหมาย พบว่า มีแรงงานข้ามชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานอยู่ 1,752,100 คน ในจำนวนดังกล่าวมีเพียง 839,913 คนเท่านั้นที่เข้าเมืองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งนี้ ประเทศไทยได้กำหนดนโยบายการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติด้วยมาตรการการส่งเสริมให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติตั้งแต่ พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา การเปลี่ยนแปลงสถานะของแรงงานที่มีสถานะเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายให้มีการขึ้นทะเบียนและอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว ใน พ.ศ. 2547 ได้เพิ่มให้มีการจ้างแรงงานต่างด้าวโดยกฎหมาย โดยการจัดทำ

เจรจา (MOU) กับประเทศเพื่อนบ้าน และใน พ.ศ. 2552-2555 ได้มีการพยายามจัดการแรงงานข้ามชาติเป็นระบบมากขึ้น โดยอนุมัติให้แรงงานที่เข้ามาโดยผิดกฎหมายจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว และพิสูจน์สัญชาติในแต่ละปี เพื่อนำไปสู่กระบวนการทำให้ถูกกฎหมายและผ่อนผันให้แรงงานข้ามชาติทำงานอยู่ในประเทศไทยได้ แต่การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของไทยไม่ค่อยได้ผลเท่าที่ควร เนื่องจากกฎระเบียบที่ขาดความยืดหยุ่น มีลักษณะของการควบคุมโดยให้ความสำคัญกับความมั่นคงของชาติเป็นหลักมากกว่ามิติด้านเศรษฐกิจและมิติด้านความมั่นคงของมนุษย์ ทำให้ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ความต้องการแรงงานในสภาวะของประเทศในปัจจุบัน ซึ่งเป็นจุดอ่อนสำคัญในการดูแล และจัดการแรงงานข้ามชาติ ซึ่งมีแนวโน้มทำให้การลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายของแรงงานข้ามชาติเพิ่มขึ้น และเปิดช่องว่างทำให้มีการละเลยสิทธิต่าง ๆ ของแรงงานข้ามชาติ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภูมิภาคที่มีสถิติการอพยพแรงงานข้ามชาติน้อยกว่าภูมิภาคอื่น แต่เนื่องจากยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ที่ติดกับชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ประเทศลาวและกัมพูชา ทำให้มีแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงานกระจุกตัวในจังหวัดใหญ่ ๆ ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมาที่มีนิคมอุตสาหกรรม 2 แห่ง ได้แก่ เขตอุตสาหกรรมนครราชสีมา และเขตอุตสาหกรรมนวนคร จังหวัดขอนแก่นที่มีอัตราการขยายตัวธุรกิจและอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว โดยกำหนดยุทธศาสตร์เมืองว่าจะเป็นศูนย์กลางการค้า การลงทุน การคมนาคมขนส่งของภูมิภาคอินโดจีน เพื่อเป็นระเบียงเชื่อมต่อเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) ส่วนจังหวัดหนองคายเนื่องจากมีพื้นที่ติดกับประเทศลาว จึงมีแรงงานข้ามแดนเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมาก จากสถิติแรงงานข้ามชาติจากสำนักงานบริหารแรงงานต่างด้าวใน พ.ศ. 2555 มีแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตจำนวนมากที่สุดคือ นครราชสีมา จำนวน 15,623 คน ขอนแก่น จำนวน 4,822 คน อุบลราชธานี จำนวน 2,440 คน อุดรธานี จำนวน 1,571 คน หนองคาย จำนวน 1,510 คน ตามลำดับ แต่คาดว่าจะมีแรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองผิดกฎหมายกว่า 12,500 คน ทั้งนี้ ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติมีทั้งด้านบวกและด้านลบ กล่าวคือ ด้านเศรษฐกิจ แรงงานข้ามชาติจะช่วยทดแทนการขาดแคลนแรงงานในภาคการผลิตต่าง ๆ ส่วนด้านลบเกิดปัญหาความไม่ชัดเจนในด้านสถานการณ์ทางกฎหมายและสิทธิของบุคคลส่งผลกระทบต่อการค้าเสรี ชีวิต ตกเป็นเหยื่อของขบวนการค้ามนุษย์ การเอารัดเอาเปรียบและอคติทางชาติพันธุ์ ปัญหาผู้ติดตามและเด็กไร้สัญชาติ ทำให้ขาดการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา ผลกระทบด้านการเมืองและความมั่นคงภายในประเทศ ปัญหาด้านอาชญากรรม ยาเสพติดและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ผลกระทบทางสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม การเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพ สาธารณสุขของแรงงานที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนอนุญาตทำงาน และไม่มีบัตรประกันสุขภาพ โดยจะส่งผลกระทบต่องบประมาณด้านสาธารณสุขของประเทศไทยด้วย ส่วนผลกระทบกับแรงงานข้ามชาติคือ สถานภาพทางกฎหมายของแรงงาน การถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกเลือกปฏิบัติ การถูกโกงค่าแรง การมีระยะเวลาการทำงานมากกว่าที่กฎหมายแรงงานของไทยกำหนดไว้ และการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อแรงงานข้ามชาติและก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมไทยตามมา

จากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าวที่สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในเรื่องความต้องการแรงงานและความไม่สอดคล้องกันในการกำหนดนโยบายในเรื่องการจัดการแรงงานข้ามชาติจากหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ส่วนท้องถิ่นกับระบบการจัดการของผู้ประกอบการลงทุน และปัญหาความต้องการของแรงงาน ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ จึงมุ่งศึกษาให้เห็นถึงกระบวนการเข้าสู่การจ้างงานของแรงงานต่างชาติ การจัดการแรงงาน และ

ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น ระหว่างการปฏิบัติการ 3 ฝ่าย ที่มีแรงงานข้ามชาติ รัฐและนโยบายทั้งระดับชาติและท้องถิ่น และฝ่ายผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรมที่มีผลต่อแรงงานข้ามชาติ เพื่อนำไปสู่ความรู้ ความเข้าใจปัญหาและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายได้อย่างครอบคลุมยิ่งขึ้น โดยให้ความสำคัญกับแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาว ซึ่งเป็นแรงงานส่วนใหญ่และมาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมตามจังหวัดต่าง ๆ ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการเข้าสู่การจ้างงานของแรงงานข้ามชาติลาวในระบบภาคอุตสาหกรรม
2. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์และการปฏิบัติการของรัฐ ผู้ประกอบการ และการจัดการแรงงานที่มีต่อวิถีชีวิตแรงงานข้ามชาติลาว
3. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของการทำงานภาคอุตสาหกรรม การปรับตัวของแรงงานข้ามชาติในพื้นที่ที่อพยพมาอยู่ใหม่ที่แรงงานย้ายกันมา

วิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยมี 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 แรงงานข้ามชาติลาวในระบบภาคอุตสาหกรรมทั้งโรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อม ขนาดกลางและขนาดใหญ่ กลุ่มที่ 2 ผู้ประกอบการกิจการโรงงาน และเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคลที่มีแรงงานข้ามชาติ กลุ่มที่ 3 เจ้าหน้าที่ของรัฐ และเอกชนใน ส่วนภูมิภาคที่มีส่วนในการจัดการแรงงานข้ามชาติใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง 2 วิธีการ คือ 1) การคัดเลือกแบบโควตา และ 2) การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ทั่วไปเพื่อสัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติลาว ในประเด็นด้านกระบวนการเข้าสู่การจ้างงานและการปฏิบัติการในการจัดการแรงงานของรัฐ และโรงงานอุตสาหกรรมต่อแรงงาน ส่วนแบบสัมภาษณ์เชิงลึกจะเป็นการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคลหรือผู้ประกอบการที่ใช้แรงงานต่างด้าวในสถานประกอบการ รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน ในประเด็นการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวและด้านนโยบายกฎหมาย และการปฏิบัติการในการจัดการแรงงานของรัฐและโรงงานอุตสาหกรรม และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากแรงงานข้ามชาติลาวในประเด็นด้านวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ การปรับตัวของแรงงานในโรงงานและสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแยกแยะตามประเด็นและตามกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการเข้าสู่การจ้างงานข้ามชาติลาวในระบบภาคอุตสาหกรรม

ผลจากการศึกษาพบว่า กระบวนการเข้าสู่การจ้างงานของแรงงานข้ามชาติลาวในระบบภาคอุตสาหกรรมมีอยู่ 3 กระบวนการคือ 1) ขั้นตอนการเริ่มย้ายถิ่น ซึ่งการตัดสินใจย้ายถิ่นของแรงงานลาว สาเหตุมาจากด้านเศรษฐกิจ ความยากจน ไม่มีอาชีพ การมีหนี้สิน การมีภาระเลี้ยงดูสมาชิกในครัวเรือนจำนวนมาก ส่วนด้านสังคมเกิดจากการได้รับการชักนำของญาติหรือเพื่อน เป็นการอาศัยเครือข่ายทางสังคมเชื่อมโยงผ่านระบบความสัมพันธ์ทางเครือญาติ เพื่อน และคนที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน ซึ่งจะช่วยเหลือและการอำนวยความสะดวกทำให้

ลดต้นทุนในรูปตัวเงิน และลดความเสี่ยงในการเข้ามาของแรงงาน ทั้งนี้ วิธีการเข้ามาของแรงงานลาวโดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่เข้ามาตามข้อตกลงว่าด้วยการจ้างงานแรงงานต่างด้าวระหว่างประเทศไทยกับประเทศคู่สัญญา (MOU) ส่วนใหญ่จะพบในโรงงานที่เป็นบริษัทขนาดใหญ่และมีการจัดระบบบริหารจัดการแรงงานที่ค่อนข้างเป็นระบบ มีนายหน้าจัดหาแรงงานมาให้ กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่เข้าสู่ระบบการพิสูจน์สัญชาติตามมติคณะรัฐมนตรี กลุ่มนี้พบในโรงงานขนาดกลาง โดยส่วนใหญ่เป็นผู้มีสถานะหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย โดยถือวีชานักท่องเที่ยวที่อยู่ในประเทศได้ 1-3 เดือน แต่มาทำงานในโรงงาน พอรัฐประกาศผ่อนผันโดยการให้ไปจดทะเบียนก่อนและไปพิสูจน์สัญชาติเพื่อให้สามารถทำงานในประเทศแบบชั่วคราวได้แบบปีต่อปี และกลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มที่เข้ามาโดยผิดกฎหมาย โดยพบในโรงงานขนาดกลางและขนาดเล็กจะเข้ามาทางจุดผ่อนปรนหรือเข้าเมืองในรูปแบบนักท่องเที่ยวแล้วทำงานต่อเลยกลายเป็นแรงงานที่ผิดกฎหมาย 2) ขั้นตอนระหว่างการย้ายถิ่น พบว่า กระบวนการเดินทางของแรงงานลาวมีการเข้าใน 3 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 รูปแบบการผ่านนายหน้า เป็นรูปแบบการนำเข้าแรงงานของบริษัทขนาดใหญ่ที่ต้องการแรงงานจำนวนมาก ๑ โดยติดต่อผ่านนายหน้าในประเทศลาว ซึ่งเป็นนายหน้าระดับท้องถิ่นที่คุ้นเคยรู้จักกับแรงงานและนายหน้าของบริษัทระดับแขวง โดยมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการประมาณ 30,000-35,000 บาท รูปแบบที่ 2 รูปแบบการเข้ามาเองแบบถูกกฎหมาย ส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่ทำงานในโรงงานขนาดกลางและขนาดเล็กที่ไม่มีระบบการจัดหางาน แรงงานจะติดต่อคนรู้จักหรือได้รับการชักชวนจากญาติที่เคยเข้ามาทำงานอยู่ก่อนแล้ว โดยจะเข้ามาในรูปแบบวีชานักท่องเที่ยว 3 เดือน เสียค่าใช้จ่ายประมาณ 3,000-3,500 บาท รูปแบบที่ 3 รูปแบบการลักลอบเข้ามา แรงงานกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่ทำงานอยู่จังหวัดหนองคาย โดยแรงงานจะเดินทางด้วยวิธีการใช้เรือข้ามฟากจากฝั่งลาวมาขึ้นฝั่งที่ไทย ซึ่งแรงงานกลุ่มนี้มีเพื่อนที่เคยทำงานอยู่ในโรงงานและได้รับการชักชวน/แนะนำให้เข้ามาทำงาน จะเป็นลักษณะเข้าไปเย็นกลับมากกว่า 3) ขั้นตอนปลายทาง เมื่อแรงงานได้มาทำงานในโรงงานนั้นจะมีระดับการจัดการกับแรงงานที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะขนาดของโรงงานและประเภทของแรงงาน โดยแรงงานขนาดใหญ่ที่มีการนำเข้าแรงงานตามข้อตกลง MOU จะมีการดูแลแรงงานที่ดีได้รับค่าแรงตามเกณฑ์ค่าจ้างขั้นต่ำ ได้รับสิทธิการลาหยุด ลาป่วย โดยได้รับสวัสดิการด้านประกันสังคม ประกันสุขภาพและเรื่องที่พักอาศัย สำหรับโรงงานขนาดกลางจะมีลักษณะการจ้างแบบรายวัน จ้างเหมาและจ้างรายเดือน การจ้างงานส่วนใหญ่แรงงานไม่ได้จ้างตามเกณฑ์ค่าแรงขั้นต่ำ ค่าแรงตกอยู่วันละ 146-210 บาท ส่วนการจ้างเหมาเมื่อมีผู้ส่งสินค้ามาก นายจ้างจะใช้วิธีการจ้างเหมาได้รับค่าแรงเฉลี่ยคนละ 300-500 บาท/วัน และการจ้างงานรายเดือนค่าจ้างประมาณเดือนละ 4,000-6,000 บาท แต่การทำงานรายเดือน แรงงานต้องทำงานระยะเวลายาวนานถึงกว่า 14 ชั่วโมง ทั้งนี้ ปัญหาที่เกิดขึ้นของแรงงานส่วนใหญ่เป็นเรื่องสุขภาพ และรองลงมาคือเรื่องที่พัก ส่วนการดูแลความปลอดภัยในการทำงานและอุปกรณ์ป้องกันมีเฉพาะในกลุ่มโรงงานขนาดใหญ่เท่านั้น

2. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์และการปฏิบัติการของรัฐ ผู้ประกอบการ และการจัดการแรงงานที่มีต่อวิถีชีวิตแรงงานข้ามชาติลาว

ผลการศึกษสามารถจำแนกปฏิสัมพันธ์และการปฏิบัติการเป็นรายด้านคือ 1) ภาครัฐกับการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ โดยมีการกำหนดนโยบายและมาตรการในการทำงานของภาครัฐเพื่อแก้ปัญหาแรงงาน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 พ.ศ. 2539-2546 เป็นนโยบายการทำงานเชิงตั้งรับ มองว่า

แรงงานข้ามชาติเป็นแรงงานที่ผิดกฎหมาย แต่ก็มีผลสำคัญในฐานะเป็นปัจจัยการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ วิธีการบริหารจัดการแรงงานคือใช้แนวคิดการส่งเสริมประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกับแนวคิดด้านความมั่นคงของชาติที่มองว่าแรงงานเข้ามาพร้อมกับปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาโรคติดต่อ ดังนั้น ปฏิบัติการของรัฐในช่วงเวลานี้จึงมีข้อจำกัดด้านแรงงานและควบคุมความสงบเรียบร้อย ช่วงที่ 2 พ.ศ. 2547-ปัจจุบัน นโยบายการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติรัฐจะกำหนดการพิสูจน์สัญชาติของแรงงานที่หลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย เพื่อเป็นการรับรองสถานะบุคคลและจัดทำทะเบียนประวัติแรงงานเพื่อให้ได้สิทธิอาศัยชั่วคราว ภายใต้แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งให้ความสำคัญกับสิทธิและการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการแรงงานข้ามชาติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดแรงงานข้ามชาติมากที่สุด เช่น กรณีเทศบาลตำบลท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย มีการให้บริการด้านสาธารณสุขที่ครอบคลุมทั้งคนไทยและแรงงานข้ามชาติลาว ด้วยการประสานความร่วมมือกับทางโรงพยาบาลให้แรงงานข้ามชาติที่ไม่มีบัตรประกันสุขภาพมีโอกาสเข้าถึงการรักษาที่โรงพยาบาลด้วยวิธีการสวมสิทธิ และการให้บริการสาธารณสุข การตรวจร่างกาย การป้องกันโรค การดูแลสุขภาพโดยภาพรวมทั้งคนไทยและแรงงานลาวภายใต้ระบบกองทุนหลักประกันสุขภาพของท้องถิ่นของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ซึ่งเป็นรูปแบบที่ค่อนข้างได้ผลในการติดตามดูแลสุขภาพของแรงงานที่อาศัยอยู่ในชุมชน แต่ยังมีปัญหาว่าบุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการทำงานด้านแรงงานข้ามชาติ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วไปยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติและการเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชน อีกทั้งข้อมูลในการขึ้นทะเบียนข้ามชาติยังจัดเก็บไม่เป็นระบบและไม่ทันสมัย 3) องค์กรพัฒนาเอกชนต่อแรงงานข้ามชาติ พบว่า การปฏิบัติการขององค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรอาสาสมัครในชุมชนค่อนข้างที่จะเข้าถึงกลุ่มแรงงานได้มากกว่าหน่วยงานภาครัฐในการควบคุมดูแลแรงงานข้ามชาติในระดับท้องถิ่น จากปฏิบัติการในเขตอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นกรณีตัวอย่างของการมีส่วนร่วมกับชุมชน เป็นการสร้างความคุ้มครองทางสังคม (Social Protection) ในชุมชนในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ สิ่งแวดล้อม และด้านความมั่นคงปลอดภัย โดยอาศัยทุนทางสังคมที่มีในชุมชนซึ่งถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญในการปฏิบัติการที่ส่งผลต่อการพัฒนาและป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนที่มีความเสี่ยงหลายด้าน 4) ปฏิบัติการของผู้ประกอบการที่มีต่อแรงงานข้ามชาติ ซึ่งการจัดการจะมีลักษณะที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะขนาดของโรงงานและประเภทของโรงงาน โดยโรงงานขนาดใหญ่มีระบบการนำเข้าแรงงานที่เป็นระบบตามข้อตกลงว่าด้วยการจ้างงานแรงงานต่างด้าวระหว่างประเทศไทยกับประเทศคู่สัญญา (MOU) ในขณะที่โรงงานขนาดเล็กและขนาดกลาง ระบบการบริหารจัดการแรงงานค่อนข้างมีปัญหาในเรื่องการดูแลแรงงาน เนื่องจากการเข้ามาของแรงงานบางส่วนเป็นแรงงานที่เข้ามาแบบผิดกฎหมาย และบางส่วนถูกทำให้ถูกกฎหมาย โดยการพิสูจน์สัญชาติ ซึ่งจะมีความแตกต่างกันทั้งในด้านการจ้างงาน ด้านสภาพแวดล้อม การดูแลสุขภาพปลอดภัยในการทำงาน ด้านการดูแลสุขภาพ และด้านสวัสดิการต่าง ๆ

3. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของการทำงานภาคอุตสาหกรรม การปรับตัวของแรงงานข้ามชาติลาวในพื้นที่ที่อพยพมาอยู่ใหม่ที่แรงงานย้ายถิ่นมา

ผลการศึกษาพบว่า แรงงานมีการปรับตัวกับการเข้ามาอยู่ในพื้นที่ใหม่ที่อพยพมายังคงดำรงชีวิตเหมือนที่เคยทำในประเทศลาว การรักษาวัฒนธรรมที่คุ้นเคย เช่น การกินอาหาร การไปทำบุญที่วัด การแต่งกาย

ฯลฯ แรงงานบางส่วนยังคงมุ่งผ้าขึ้นไปทำบุญ กระบวนการดังกล่าวเป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรมเป็นยุทธวิธีในการปรับตัวของแรงงานเมื่อต้องเผชิญกับสังคมใหม่ เป็นการสร้างอัตลักษณ์ปฏิบัติการทางวัฒนธรรมที่แรงงานเลือกทำให้ยึดโยงตนเองกับอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ลาว การที่แรงงานลาวมีการรวมกลุ่มกันในที่ทำงาน การแสวงหาทำกิจกรรมร่วมกันในช่วงวันหยุดหรือหลังเลิกงาน ทำให้รู้สึกเหมือนกับอยู่ที่บ้านตัวเอง เป็นการสร้างพื้นที่ทางสังคมของแรงงานข้ามชาติลาว โดยการสร้างความผูกพันกับพื้นที่ใหม่ผ่านการใช้ความทรงจำจากดินแดนบ้านเดิมมาสร้างโลกจินตนาการแห่งใหม่ที่เสมือนกับบ้านเกิดของตน จินตนาการนี้จะช่วยสร้างอัตลักษณ์ร่วมและความผูกพันร่วมของคนลาวในพื้นที่ใหม่ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสื่อสารเป็นการสร้างสังคมเสมือนจริงข้ามพรมแดนกายภาพที่เชื่อมโยงแรงงานกลับบ้านเกิด นอกจากนี้ การที่แรงงานข้ามชาติบางส่วนถูกทำให้เป็นคนขายขอบของสังคม จึงต้องเผชิญกับความทุกข์จากการทำงานที่หนัก มีความยากลำบาก ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง ทั้งในเรื่องของสวัสดิการที่พอกำแรงงานและการดูแลจากอคติทางชาติพันธุ์ ทำให้เกิดวิธีการปรับตัวต่อรองของแรงงานข้ามชาติ 2 ลักษณะคือ การปรับตัวได้ตอบ และการต่อรองด้วยตนเอง ส่วนกลยุทธ์ของนายจ้างก็จะมียุทธวิธีที่จะทำให้แรงงานทำงานอยู่กับตนได้นาน ๆ และสามารถทำให้ธุรกิจของตนมีกำไร เช่น การยัดหนังสือเดินทางเพื่อป้องกันไม่ให้แรงงานหลบหนีไปทำงานที่อื่น การจ้างงานแบบเหมาซึ่งนายจ้างไม่จำเป็นต้องควบคุมการทำงานมากนัก แต่ก็ได้ผลผลิตและปริมาณงานตามที่กำหนด การใช้ระบบอุปถัมภ์ซึ่งอยู่ในลักษณะชู้ตริตซึ่งแรงงานเองก็สมัครใจที่จะพึ่งพิงนายจ้าง เนื่องจากสถานะแรงงานส่วนใหญ่ที่เข้ามาโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย จำเป็นต้องมีนายจ้างคอยปกป้องคุ้มครองทำให้เป็นอีกช่องทางหนึ่งให้ผู้อุปถัมภ์เอาเปรียบผู้อุปถัมภ์เรื่อยมา

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

การเปิดเสรีในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีแนวโน้มจะทำให้เกิดการอพยพของแรงงานเพิ่มมากขึ้น ซึ่งในปัจจุบันนโยบายของรัฐยังมีการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ ซึ่งเป็นการบริหารจัดการแรงงานระยะสั้นตลอดจนความพร้อมในการบริหารจัดการแรงงาน ยังมีไม่เพียงพอทั้งระดับภูมิภาคและท้องถิ่น ดังนั้น ในการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ รัฐควรปรับที่แนวคิด โดยพิจารณากับความสำคัญของแนวคิดการส่งเสริมประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แนวคิดด้านความมั่นคงของชาติ และแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนและความมั่นคงของมนุษย์ควบคู่กันไป อีกทั้งให้ความสำคัญกับระดับท้องถิ่นซึ่งเป็นพื้นที่ปฏิบัติการ รวมถึงการสร้างระบบและกลไกที่ชัดเจนทุกระดับในการที่จะบริหารจัดการแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีข้อเสนอ ดังนี้

1. ควรมีมาตรการในการดูแลการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติอย่างมีระบบในบริเวณจุดผ่อนปรนหรือด่านประเพณี และมีหน่วยงานที่เป็นหน่วยงานหลักในการดูแลรับผิดชอบทำหน้าที่อย่างครอบคลุม
2. จำนวนบุคลากรในองค์กรภาครัฐส่วนกลางที่ทำงานเกี่ยวข้องกับภาคแรงงานข้ามชาติยังมีไม่เพียงพอ ควรมีการจัดสรรทรัพยากรทั้งด้านบุคลากรและงบประมาณ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีนิคมอุตสาหกรรม เช่น หน่วยงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานที่มีหน้าที่ในการคุ้มครองแรงงานข้ามชาติให้เป็นไปตามกฎหมายแรงงาน และควรจัดอบรมให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องด้านความรู้ในการทำงานกับแรงงานข้ามชาติ เรื่องสิทธิและกฎหมายในการคุ้มครองแรงงานเพื่อปรับทัศนคติของเจ้าหน้าที่ไม่ให้มีการปฏิบัติกับแรงงานที่ไม่เป็นธรรม

3. ส่งเสริมให้บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีแรงงานข้ามชาติเข้ามาอยู่ให้มีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการติดตาม ควบคุมดูแลแรงงานข้ามชาติทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจและความมั่นคง รวมถึงให้ผู้นำท้องถิ่น กำหนด ผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่เป็นนายทะเบียน ควบคุมการเข้าออกของแรงงานในชุมชน และให้นายจ้างเป็นผู้ให้การรับรองกับท้องถิ่น

4. ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างระบบการดูแลจัดการแรงงานข้ามชาติ ร่วมจัดระเบียบแรงงานข้ามชาติโดยชุมชนด้วยการช่วยสอดส่องดูแลและสร้างการคุ้มครองทางสังคม (Social Protection) ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ สิ่งแวดล้อม และด้านความมั่นคงปลอดภัย โดยอาศัยทุนทางสังคมและทรัพยากรที่มีในชุมชน การสร้างองค์กรภาคประชาชนที่มีจิตอาสา ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญในการปฏิบัติการที่ส่งผลต่อการพัฒนาและป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนที่มีความเสี่ยงหลายด้าน

5. ควรมีนโยบายเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับแรงงานข้ามชาติในด้านการศึกษาของแรงงาน การพัฒนาทักษะแรงงาน ทำการจัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพแรงงานข้ามชาติ การให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย รวมถึงด้านกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับสิทธิด้านสวัสดิการประกันสังคม

6. ปัญหาการยึดหนังสือเดินทางและบัตรประกันสังคมของแรงงาน เพื่อป้องกันปัญหาแรงงานหลบหนีนั้น ทำให้แรงงานข้ามชาติไม่สามารถเข้าถึงระบบสุขภาพได้จริง จึงควรกำหนดมาตรการให้สามารถลงโทษผู้ประกอบการที่ไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ได้

7. ควรมีการสร้างระบบดูแลติดตามแรงงานข้ามชาติที่เหมาะสมทั้งแรงงานที่จดทะเบียนและไม่จดทะเบียน ที่มีหลากหลายรูปแบบและระดับ ทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม รวมถึงการควบคุมติดตามตามศักยภาพและปัญหาของพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กลุ่มแรงงานข้ามชาติ หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนายจ้าง

8. ควรมีการจัดระบบการจดทะเบียนแรงงานด้านระบบข้อมูลสารสนเทศ เนื่องจากระบบฐานข้อมูลที่มีอยู่เดิมของหน่วยงานรัฐในพื้นที่ยังไม่มี ความชัดเจน ยังขาดการจัดเก็บที่ไม่มีความเป็นเอกภาพ โดยเป็นการจัดเก็บข้อมูลที่แยกตามหน่วยงานต่าง ๆ คือ กรมการปกครอง สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กรมการจัดหางาน กระทรวงสาธารณสุข กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงมหาดไทย ซึ่งไม่มีการเชื่อมโยงข้อมูลและใช้อย่างบูรณาการ เนื่องจากแรงงานมีการเข้าออกภายในพื้นที่อยู่ตลอดเวลา

เอกสารอ้างอิง :

ชูพักตร์ สุทธิสา. (2555). *กระบวนการเข้าสู่การจ้างงานของแรงงานข้ามชาติลาวในภาคอุตสาหกรรม*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

บทความวิจัย

การศึกษาผลการวิจัยเกี่ยวกับประเด็นการทุจริตคอร์รัปชัน

เรียบเรียงโดย...นารีลักษณ์ ศิริวรรณ

คอร์รัปชันเป็นปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน และไม่ได้เกิดขึ้นแค่ในวงราชการและการเมืองเท่านั้น ยังจะพบเห็นการทุจริตคอร์รัปชันในภาคเอกชนด้วย แม้ว่าที่ผ่านมาจะได้มีการพยายามที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง แต่เนื่องจากความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็วและซับซ้อน ประกอบกับการพัฒนาของภาคธุรกิจที่มีการแข่งขันอย่างรุนแรง ทำให้รูปแบบและเครือข่ายของการทุจริตคอร์รัปชันปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว และมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นเป็นทวีคูณ โดยได้แผ่ขยายเข้าไปสู่โครงการขนาดใหญ่ของภาครัฐ และมีการทุจริตอย่างเป็นระบบมีเครือข่ายที่ซับซ้อนแนบเนียนทั้งในภาครัฐและเอกชน

ส่วนหนึ่งของปัญหาการคอร์รัปชันที่เกิดในประเทศไทยเกิดจากการที่กลุ่มผู้นำในสังคมเป็นผู้ถืออำนาจโดยเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ประชาชนจึงไม่มีโอกาสและไม่ได้ให้ความสำคัญในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของกลุ่มผู้นำ ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้สังคมไทยในสมัยก่อนขาดการตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้มีอำนาจ จนต่อมาภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงได้มีการตั้งองค์กรอิสระขึ้นเพื่อดำเนินการตรวจสอบการปฏิบัติงานของข้าราชการผู้มีอำนาจทางการเมือง แต่ก็ยังไม่สามารถจัดปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของผู้มีอำนาจทางการเมืองที่ยังคงแสวงหาผลประโยชน์จากตำแหน่งหน้าที่ของตนเองมากกว่าการให้ความสำคัญกับการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินอย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนาประเทศชาติ

ในปัจจุบันได้มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้เพื่อบริหารจัดการภายในองค์กรหรือหน่วยงานทั้งในภาครัฐและเอกชน แต่ในสภาพความเป็นจริงที่ปรากฏนั้น พบว่า ผู้รับผิดชอบในการนำนโยบาย หลักเกณฑ์ และวิธีการมาสู่การปฏิบัติยังขาดการดำเนินงานในเรื่องนี้อย่างจริงจังต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน จึงทำให้การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงยังคงพบเห็นการทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมืองเกี่ยวกับการบริหารจัดการภาครัฐเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ ได้มีนักวิชาการได้ทำการศึกษาวิจัยประเด็นปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเป็นจำนวนมาก ในเรื่องของการทุจริตคอร์รัปชันเชิงนโยบาย มาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหาการทุจริต การทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรณีศึกษาการทุจริตในโครงการภาครัฐต่าง ๆ เป็นต้น และผลการศึกษาวิจัยต่าง ๆ นำมาซึ่งองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายและมาตรการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเชิงนโยบายและผลประโยชน์ทับซ้อนต่อไป

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2551, น. ค-ข) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง มาตรการป้องกันการทุจริตแนวใหม่ ศึกษากรณีการทุจริตเชิงนโยบายและผลประโยชน์ทับซ้อน ผลการศึกษาพบว่า จากการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของเขตการปกครองพิเศษฮ่องกงและสิงคโปร์ พบว่า เขตการปกครองพิเศษฮ่องกงมีมาตรการที่จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเชิงนโยบายและผลประโยชน์ทับซ้อน ดังนี้ 1) การกำหนดหลักจริยธรรมแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ 2) กฎหมายสามารถใช้บังคับได้จริงและมีประสิทธิภาพ 3) องค์กรปราบปรามการทุจริตมีประสิทธิภาพ 4) การส่งเสริมงานด้านการป้องกันและให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปราบปรามการทุจริต และ 5) การให้ความสำคัญในการปราบปรามการทุจริตจากรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ระดับสูง

ส่วนประเทศสิงคโปร์ พบว่า มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตนั้นมีจุดเด่นที่การจัดสรรองค์กรในการปราบปรามการทุจริตและมาตรการตรวจสอบการทุจริตในวงราชการและในวงการธุรกิจเอกชน โดยมีทั้งระบบการตรวจสอบย้อนกลับที่สมบูรณ์ และมาตรการในการปราบปรามการทุจริตที่ครบวงจรอย่างเป็นรูปธรรม และรวมถึงการพัฒนาจิตสำนึกของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือข้าราชการภายในประเทศ ให้ระวังการรับสินบนของรัฐ หรือประโยชน์อื่นใดอันมีลักษณะทับซ้อน หรือเอื้อประโยชน์ต่อตนเองและญาติมิตรอย่างจริงจัง รวมทั้งมีมาตรการในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามทุจริต ทั้งในเรื่องของการให้คะแนนและการจัดลำดับความดีความชอบตามผลการปฏิบัติงานที่ชัดเจน จึงสร้างภาพพจน์ที่ดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการในสิงคโปร์ในการร่วมมือร่วมใจปราบปรามการทุจริตได้เป็นอย่างดี

จึงกล่าวได้ว่า ปัญหาการทุจริตเชิงนโยบายและผลประโยชน์ทับซ้อน นับเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมไทยในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นปัญหาที่เกิดจากลักษณะของการกระทำความผิดที่ซับซ้อนและยากต่อการพิสูจน์ในการหาตัวผู้กระทำผิด ประกอบกับประชาชนไทยยังขาดความรู้ความเข้าใจในปัญหาการทุจริตประเภทนี้ ดังนั้น การที่จะหามาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตเชิงนโยบายและผลประโยชน์ทับซ้อนอย่างได้ผลจะต้องพิจารณาจากมิติทางสังคมในหลาย ๆ ด้านเป็นระบบองค์รวม และจะต้องเน้นทั้งทางป้องกันการปราบปรามและการมีส่วนร่วมของประชาชนควบคู่กันและทำไปพร้อม ๆ กัน

วิราภรณ์ พรหมเทพ (2552, น. ก) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันใน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่จะมีลักษณะการทำสัญญาจ้างหรือให้สัมปทานเฉพาะพวกผู้สนับสนุนผู้มีอำนาจในเขตพื้นที่ใช้อำนาจตำแหน่งเอื้อประโยชน์ให้บริษัท/สถานประกอบการเฉพาะพรรคพวก รวมถึงการมีหุ้นหรือผลประโยชน์ในบริษัท/สถานประกอบการที่ได้รับการประมวลสัมปทาน ฝ่าฝืน หลีกเลียง หรือบิดเบือนระเบียบแบบแผน ข้อบังคับและกฎหมายเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน นอกจากนี้ ยังมีการเลือกจ้างหรือแต่งตั้งญาติและพรรคพวกตน มีการให้สินบน เป็นต้น สำหรับการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันพบว่า ระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-GP) ช่วยแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในเรื่องการจัดซื้อจัดจ้างได้ในระดับหนึ่ง เพราะระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-GP) ครอบคลุมวิธีการจัดซื้อจัดจ้าง โดยวิธีสอบราคาครอบคลุมทุกขั้นตอนกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างให้มีประสิทธิภาพ สามารถติดตามการจัดซื้อจัดจ้างได้ทุกขั้นตอนของระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-GP) สามารถเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานภายนอก ได้แก่ GFMS ธนาкарและศูนย์ข้อมูลที่ปรึกษาไทยสามารถตรวจสอบข้อมูลที่ปรึกษาได้ นอกจากนี้ ระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-GP) ทำให้รัฐบาลสามารถบริหารงานควบคุมงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ

สันติ วิลาศศักดิ์กานนท์ (2552, น. ก) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ธรรมาภิบาลกับการลดปัญหาคอร์รัปชัน ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการบำบัดน้ำเสียคลองด่าน ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการทุจริตคอร์รัปชันในโครงการบำบัดน้ำเสียคลองด่านมีลักษณะของการทุจริตในรูปแบบการใช้อำนาจหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์อันมิชอบของนักการเมือง และผู้มีอำนาจในการจัดการโครงการภาครัฐ ซึ่งเกิดจากการขาดหลักคุณธรรมและหลักจริยธรรมในตัวบุคคลที่เกี่ยวข้อง การละเลยไม่ปฏิบัติตามหลักกฎหมาย การไม่ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และการขาดความรับผิดชอบต่อผลเสียหายที่เกิดขึ้นกับประเทศ และจากการนำหลักธรรมาภิบาลเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการโครงการ จะสามารถช่วยลดโอกาสในการกระทำการทุจริตของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในเรื่องของคุณธรรม ซึ่งหากผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องมีความรับผิดชอบและมีคุณธรรมก็ย่อมจะไม่กระทำการใด ๆ อันจะทำให้เกิดการทุจริต

เครือวัลย์ สมณะ และคณะ (2552, น. 324) ได้ทำการศึกษาเรื่อง นวัตกรรมการจัดการปัญหาการทุจริตตามระบบและเชิงพฤติกรรมในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ผลการศึกษาค้นคว้าตามระบบ พบว่ามีความถี่ฐานความผิดคือ หลีกเลียงระเบียบ อาศัยระเบียบเอื้อประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น ร้อยละ 55 เลี่ยงปฏิบัติ ร้อยละ 53 ปลอมเอกสาร ร้อยละ 33 เบียดบังทรัพย์สินหลวง ร้อยละ 30 ส่วนการทุจริตเชิงพฤติกรรมมีความถี่ฐานความผิดคือ เบียดบังทรัพย์สินหลวง ร้อยละ 56 ปลอมเอกสาร ร้อยละ 26 เลี่ยงปฏิบัติ ร้อยละ 22 ซึ่งมีความสอดคล้องกับ 4 แนวคิดทฤษฎีคือ (1) ทฤษฎีหัวหน้าตัวแทน (2) ทฤษฎีค่าเช่าและการแสวงหาค่าเช่า (3) ทฤษฎีการขัดกันแห่งผลประโยชน์ และ (4) ทฤษฎีแรงจูงใจของมนุษย์ โดยมีข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขในส่วนของฝ่ายบริหาร โดยเฉพาะระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ควรมีการแก้ไขโดยวิธีการออกเป็นพระราชบัญญัติ เพื่อให้ยากต่อการแก้ไข ปรับเปลี่ยน และให้ครอบคลุมวิธีการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นหลักการได้อย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ทุกขั้นตอนในห้วงต่อการเข้าใจและง่ายต่อการปฏิบัติ

ทั้งนี้ จากผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันพบว่า ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่มีมายาวนาน และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศอย่างมาก รวมถึงการทุจริตยังส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนของสังคม ซึ่งการทุจริตเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในการดำเนินโครงการภาครัฐ ตั้งแต่กระบวนการจัดซื้อจัดจ้างจนกระทั่งการตรวจรับงาน และในส่วนของงานทุจริตเชิงนโยบายและผลประโยชน์ทับซ้อน ซึ่งแม้ว่าจะมีมาตรการทางกฎหมายและมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมออกมาควบคุมปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาการทุจริตให้ลดลงได้ โดยเฉพาะการทุจริตเชิงนโยบายซึ่งมีความซับซ้อน และไม่

สามารถตรวจสอบได้โดยง่าย ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงลึกให้มากยิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นการศึกษาเชิงลึก เฉพาะกรณีในโครงการภาครัฐให้ได้มาซึ่งผลการศึกษาที่เป็นรูปธรรม รวมถึงการศึกษาเปรียบเทียบการทุจริต ของประเทศต่าง ๆ ด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลายและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาของ ประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2551). *มาตรการการป้องกันการทุจริตแนวใหม่ ศึกษากรณีการ ทุจริตเชิงนโยบายและผลประโยชน์ทับซ้อน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ.
- เครือวัลย์ สมณะและคณะ (2552). *นวัตกรรมการจัดการปัญหาการทุจริตตามระบบและเชิงพฤติกรรมใน การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ*. สืบค้น 10 ตุลาคม 2557 จาก <http://www.royin.go.th/upload/246/File Upload/2448-8244.pdf>
- วิราภรณ์ พรหมเทพ. (2552). *แนวทางการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย ระบบอิเล็กทรอนิกส์*. สืบค้น 10 ตุลาคม 2557. จาก <http://www.hu.ac.th/Symposium 2014/proceedings/data/11-Science>
- สันติ วิลาสศักดิ์านนท์. (2552). *ธรรมาภิบาลกับการลดปัญหาคอร์รัปชัน ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการบำบัด น้ำเสียคลองด่าน*. สืบค้น 10 ตุลาคม 2557. จาก http://www.elib3.ect.go.th/Multim/Aped/Aped01_67.pdf
- สุรพล ศรีวิทยาและคณะ. (2552). *การทุจริตในองค์การภาครัฐที่มุ่งดำเนินการในรูปธุรกิจ : ศึกษากรณี บริษัท อสมท จำกัดมหาชน*. สืบค้น 10 ตุลาคม 2557. จาก <http://www.senate.go.th/web-senate/research50/pdf/series1/601.pdf>

บทความที่น่าสนใจ

ภาษีมรดก บทพิสูจน์ก้าวแรกของการปฏิรูป

โดย...ฐากร จุลินทร

นายกรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีคณะที่ 61 ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 ในด้านที่ 6 การเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ข้อ 6.10 ปรับปรุงวิธีการจัดเก็บภาษีให้จัดเก็บได้อย่างครบถ้วน โดยสรุปข้อความได้คือ รัฐบาลจะขยายฐานภาษีการจัดเก็บภาษีประเภทใหม่ซึ่งจัดเก็บจากทรัพย์สิน เช่น ภาษีมรดก ฯลฯ จากถ้อยแถลงดังกล่าวเป็นความท้าทายทางการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อเป็นไปตามที่แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติอย่างยิ่ง เนื่องจากภาษีมรดกได้เคยมีการตราเป็นกฎหมายเมื่อ พ.ศ. 2476 (แต่มีผลบังคับใช้ใน พ.ศ. 2477) อย่างไรก็ตามภาษีมรดกได้ถูกยกเลิกเมื่อ พ.ศ. 2487 แม้ว่าจะมีความพยายามในการเสนอความคิดให้มีการจัดเก็บภาษีมรดกอีกครั้งหนึ่งเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของประชาชนในชาติ แต่แนวคิดที่จะนำภาษีมรดกมาบังคับใช้อีกครั้งหนึ่งยังไม่ประสบความสำเร็จตลอดมา จากเหตุดังกล่าวจึงได้นำเสนอบทความเรื่อง “ภาษีมรดก บทพิสูจน์ก้าวแรกของการปฏิรูป” เพื่อศึกษารูปแบบ แนวทาง พร้อมทั้งผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการสร้างความเข้าใจและรับรู้ในประเด็นภาษีมรดก ตามหัวข้อดังนี้

1. ความหมายของคำว่า “ภาษีมรดก”
2. ประเภทของภาษีมรดก
3. แนวทางการเก็บภาษีมรดก

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการเก็บภาษีมรดก
5. การจัดเก็บภาษีมรดกของประเทศไทย
6. การจัดเก็บภาษีมรดกของต่างประเทศ
7. ข้อโต้แย้งของการเก็บภาษีมรดก
8. บทวิเคราะห์และข้อสังเกต
9. บทสรุป

1. ความหมายของภาษีมรดก

ภาษีมรดก (death tax หรือ death duty) คือ การเก็บภาษีจากทรัพย์สินของผู้ตาย แต่มีการเรียกชื่อที่ต่างกันออกไป ขึ้นอยู่ว่าเป็นการจัดเก็บภาษีมรดกจากผู้ใดหรือให้ผู้ใดเป็นผู้รับภาระภาษี ถ้าเรียกว่า estate tax จะหมายถึง การเก็บภาษีจากกองมรดก แต่ถ้าเรียกว่า Inheritance Tax หรือ Succession Tax จะหมายถึง การเก็บภาษีจากผู้รับมรดก ทั้งนี้ ภาษีมรดก สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท (ราชบัณฑิตยสถาน, 2555, น. 140–141) คือ ประเภทที่ 1 ภาษีกองมรดก (Estate Tax) ประเภทที่ 2 ภาษีการรับมรดก (Inheritance Tax) และประเภทที่ 3 ภาษีการให้ (Gift Tax) อย่างไรก็ตาม มีความเห็นทางวิชาการที่ต่างกันอย่างกว้างขวาง โดยผู้ศึกษาเกี่ยวกับภาษีมรดกบางคน อาทิ มนัสนันท์ หล่อปิ่นมณี (2555, น. 36) ไม่รวมภาษีการให้ (Gift Tax) อยู่ในประเภทหนึ่งของภาษีมรดก เพราะไม่ได้จัดเก็บจากมรดกโดยตรง แต่ผู้เขียนบทความพิจารณาแล้วว่า ภาษีการให้ (Gift Tax) น่าจะถูกจัดอยู่ในประเภทหนึ่งของภาษีมรดกด้วยตามเนื้อหาของการนำเสนอของบทความนี้ เพราะเป็นการจัดเก็บจากการโอนทรัพย์สินของเจ้าของทรัพย์สินที่ให้แก่ผู้อื่นด้วยมีเจตนาหลีกเลี่ยงการภาษีมรดก จึงควรกำหนดให้ภาษีการให้ (Gift Tax) อยู่ในกลุ่มของภาษีมรดกด้วยซึ่งก็สอดคล้องกับการจำกัดความหมายของราชบัณฑิตยสถานดังกล่าวข้างต้น

สำหรับหลักการและเหตุผลของการจัดเก็บภาษีมรดก คือ การแก้ไขความไม่เสมอภาคในสังคม เนื่องจากมีความเหลื่อมล้ำระหว่างผู้มีรายได้สูงและผู้มีรายได้น้อยอันเป็นผลมาจากโครงสร้างภาษีของประเทศที่มีการเก็บภาษีทางอ้อมมากกว่าการเก็บภาษีทางตรง ยังผลให้ผู้มีรายได้น้อยต้องรับภาระทางภาษีมากกว่าผู้มีรายได้สูง แต่ภาษีมรดกเป็นภาษีที่มีความยุติธรรมเพราะเป็นการเก็บภาษีตามหลักความสามารถในการเสียภาษี และไม่กระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ เพราะเก็บจากกองมรดกหรือการรับมรดกเมื่อมีการเสียชีวิตเกิดขึ้น นอกจากนี้ยังมีการกำหนดหลักการที่สำคัญ คือ การเก็บภาษีมรดกไม่ได้เป็นการเก็บภาษีโดยทั่วไป แต่จะมีการเก็บภาษีมรดกก็ต่อเมื่อกองมรดกนั้นมีขนาดของมูลค่าตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ดังนั้น ภาระอันเกิดจากภาษีมรดกจึงตกแก่ผู้มีความมั่งคั่งในระดับสูงเท่านั้น และมีความเชื่อว่าการเก็บภาษีของผู้เสียภาษีไม่อาจที่จะผลักภาระไปให้ผู้อื่นได้เพราะผู้เสียภาษีจะเป็นผู้รับภาระในท้ายที่สุดเสมอ

2. ประเภทของภาษีมรดก

ประเภทของภาษีมรดกจำแนกได้ ดังนี้

2.1 ภาษีกองมรดก (Estate Tax) หมายถึง ภาษีที่เก็บจากกองมรดกของผู้เสียชีวิต โดยทรัพย์สินมรดกทั้งหมดจะถูกเรียกเก็บจากกองมรดกของผู้เสียชีวิตก่อน ส่วนที่เหลือจากการเก็บภาษีจึงจะเป็นของทายาทผู้เสียชีวิต ทั้งนี้ ภาษีจะเก็บจากมูลค่าทรัพย์สินของผู้เสียชีวิต โดยไม่คำนึงถึงจำนวนทายาทผู้รับมรดกและความสัมพันธ์ระหว่างทายาทกับผู้เสียชีวิต ถ้าผู้เสียชีวิตไม่มีมรดกก็ไม่ต้องเสียภาษีหรือถ้ามีมูลค่าของกองมรดกต่ำกว่าอัตราตามที่กฎหมายกำหนดก็ไม่ต้องเสียภาษีเช่นกัน ทั้งนี้ มักจะกำหนดให้มีอัตราภาษีเป็นอัตรา

ก้าวหน้า (Progressive Rate) กล่าวคือ ถ้ากองมรดกที่มีมูลค่า 100 ล้านบาทก็จะเก็บในอัตราหนึ่ง แต่ถ้ากองมรดกมีมูลค่ามากกว่า 500 ล้านบาทก็จะเก็บในอัตราที่สูงกว่าเดิม สำหรับการเก็บภาษีกองมรดกจะมีความสะดวกในการจัดเก็บเพราะพิจารณามูลค่ากองมรดกทั้งหมด มิใช่เป็นการเก็บภาษีมรดกจากผู้รับมรดกที่ต้องมาแยกการประเมินและพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้มรดกกับผู้รับมรดก

ทั้งนี้ การเก็บภาษีจากกองมรดก เป็นการจัดเก็บภาษีจากจำนวนทรัพย์สินทั้งหมด ทำให้สามารถเก็บภาษีได้เป็นจำนวนมาก อีกทั้งทำให้เกิดความสะดวกและประหยัดค่าใช้จ่าย เนื่องจากไม่ต้องจัดเก็บและประเมินภาษีหลายครั้ง แต่การเก็บภาษีการรับมรดก ผู้รับมรดกจะต้องรับภาระในการเสียภาษีเท่ากันหมดทุกคน ทำให้ผู้รับมรดกซึ่งมีรายได้น้อยได้รับภาระทางภาษีเท่ากับผู้มีรายได้น้อย และในกรณีที่มีข้อโต้แย้งต่อศาล ระยะเวลาที่เป็นผลให้ระยะเวลาที่ในการจัดเก็บภาษีล่าช้าออกไป เนื่องจากต้องให้ข้อโต้แย้งนั้นยุติก่อนจัดเก็บภาษีได้ นอกจากนี้การเก็บภาษีกองมรดกทำให้ไม่สามารถเรียกเก็บภาษีที่ค้างชำระเกินกว่ากองมรดกได้ เพราะผู้จัดการมรดกไม่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยส่วนตัว (ฤทัย พูลสวัสดิ์, 2542, น. 100)

2.2 ภาษีการรับมรดก (Inheritance Tax) หมายถึง ภาษีที่เก็บจากผู้รับมรดกแต่ละคน โดยผู้รับมรดกจะต้องเสียภาษีตามจำนวนหรือมูลค่าของกองมรดกในส่วนตัวตนเองได้รับ ทั้งนี้ อัตราภาษีขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับมรดกกับผู้เสียชีวิต โดยผู้รับมรดกที่มีความใกล้ชิดกับผู้เสียชีวิต เช่น เป็นภรรยาหรือบุตรก็จะเสียภาษีในอัตราที่ต่ำกว่าผู้รับมรดกที่เป็นญาติห่างไกล เช่น เป็นหลาน ซึ่งเป็นบุตรของพี่หรือน้องของผู้ให้มรดก ก็ให้เสียภาษีในอัตราก้าวหน้าของจำนวนมูลค่าทรัพย์สินมรดกที่ผู้รับมรดกแต่ละคนได้รับ มิได้ขึ้นอยู่กับขนาดหรือมูลค่าของกองมรดกแต่อย่างใด

ทั้งนี้ การเก็บภาษีการรับมรดกสามารถเรียกเก็บภาษีมรดกที่ค้างชำระได้จากผู้รับมรดกอย่างเต็มที่ แม้จะเป็นการเรียกร้องเอาจากทรัพย์สินอื่นของผู้รับมรดกก็ตาม และเป็นการเก็บภาษีที่ทำให้ผู้รับมรดกรับภาระทางภาษีตามมูลค่าของมรดกที่แต่ละคนได้รับ ผู้รับมรดกจะรับภาระทางภาษีเท่ากันหมดทุกคน ไม่ว่าทายาทหรือผู้รับมรดกคนนั้นจะได้รับมรดกในจำนวนเท่าใด แต่ภาษีการรับมรดกไม่อำนวยความสะดวกให้แก่รัฐมากเท่ากับภาษีมรดก อีกทั้งทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีหลายครั้งตามจำนวนผู้รับมรดกหรือทายาท (ฤทัย พูลสวัสดิ์, 2542, น. 101)

2.3 ภาษีการให้ (Gift Tax) หมายถึง ภาษีที่เก็บจากการให้เพื่อให้ใช้ควบคุมการเก็บภาษีกองมรดก เนื่องจากถ้าไม่มีภาษีการให้แล้วจะเป็นผลให้มีผู้หลีกเลี่ยงภาษีมรดกด้วยการโอนสินทรัพย์ไปให้ทายาทหรือผู้อื่นก่อนจะเสียชีวิต ในทางเดียวกันถ้ามีภาษีการให้เพียงอย่างเดียวก็จะมีผลหลีกเลี่ยงภาษีด้วยการครอบครองทรัพย์สินจนกระทั่งเสียชีวิตและมีการโอนสินทรัพย์ในรูปแบบมรดก โดยการจัดเก็บภาษีการให้ (Gift Tax) ยังเป็นกลไกที่ดีในการป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษีเงินได้และเป็นการป้องกันการโอนทรัพย์สินไปให้กับบุคคลในครอบครัวเดียวกัน หรือบุคคลที่เป็นเครือญาติเพื่อกระจายรายได้จากทรัพย์สินนั้นอันเป็นการหลีกเลี่ยงการเสียภาษีในอัตราสูง ทั้งนี้ ภาษีการให้อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ภาษีการให้ที่เก็บจากผู้ให้ (Donor's Tax) ที่ใช้ควบคุมกับภาษีกองมรดก และภาษีการให้ที่เก็บจากผู้รับ (Doneer's Tax) ที่ใช้ควบคุมกับภาษีการรับมรดก

แม้ว่า สมชัย สัจจพงษ์ (2546) ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงการคลัง เคยให้ความเห็นว่า ในทางปฏิบัติไม่มีประเทศใดนำภาษีทั้ง 3 ประเภท มาใช้พร้อมกันในเวลาเดียวกัน แต่เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติอากรมรดกและการรับมรดก พุทธศักราช 2476 จะมีการจัดเก็บภาษีมรดกทั้ง 3 ประเภท ดังนี้

1) ภาษีกองมรดกตามความในมาตรา 5 2) ภาษีการรับมรดกตามความในมาตรา 32 และ 3) ภาษีการให้ (Gift Tax) ตามความในมาตรา 7

3. แนวทางการเก็บภาษีมรดก (Death Tax)

แนวทางการเก็บภาษีมรดกที่สำคัญมีดังนี้

3.1 ผู้เสียภาษี คือ กองมรดกของผู้เสียชีวิตในกรณีภาษีกองมรดก (Estate Tax) ผู้รับมรดกในกรณีภาษีการรับมรดก (Inheritance Tax) และผู้ให้มรดก/ผู้รับมรดก ในกรณีภาษีการให้ (Gift Tax) โดยผู้มีหน้าที่ยื่นแบบการเสียภาษีมรดก คือ ผู้จัดการมรดก ผู้ครอบครองมรดก หรือทายาทผู้เสียชีวิต แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ อาจจำแนกผู้เสียชีวิตได้ตามหลักภูมิลำเนา หลักสัญชาติหรือหลักที่อยู่อาศัย

3.2 ฐานภาษี (Tax Base) คือ กองมรดกสุทธิในกรณีที่เป็นภาษีกองมรดก (Estate Tax) ทรัพย์สินมรดกที่ได้รับในกรณีภาษีการรับมรดก (Inheritance Tax) และทรัพย์สินที่ให้หรือรับในกรณีภาษีการให้ (Gift Tax) สำหรับประเทศที่ใช้หลักภูมิลำเนาของกองมรดก ได้จำแนกเป็น 2 กรณีคือ กรณีที่ 1 ผู้เสียชีวิตที่มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศ โดยกองมรดกรวมในความหมายนี้ คือ อสังหาริมทรัพย์ของผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศ สงหาริมทรัพย์ที่มีรูปร่างและไม่มีรูปร่างที่อยู่ในและนอกประเทศ (บางกรณี) ทรัพย์สินของผู้เสียชีวิตที่โอนให้ผู้อื่นก่อนตายภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด เงินประกันชีวิต (บางกรณี) ทรัพย์สินของผู้ตายที่ยกให้บุคคลอื่น เมื่อคาดว่าเจ้าของมรดกจะเสียชีวิต สิทธิเรียกร้องที่เป็นมูลหนี้หรือประโยชน์ใด ๆ ที่ผู้เสียชีวิตมีสิทธิได้รับ สำหรับกรณีที่ 2 ผู้เสียชีวิตที่มีภูมิลำเนาไม่อยู่ในประเทศ กองมรดกรวมในความหมายนี้ คือ อสังหาริมทรัพย์ สงหาริมทรัพย์ สิทธิเรียกร้องจากบุคคลหรือนิติบุคคลที่มีภูมิลำเนาหรือสาขาในประเทศ สัญญาทรัพย์สินที่ทำการจ่ายโอนในประเทศ อนึ่ง ไม่มีการจัดเก็บจากมูลค่าอสังหาริมทรัพย์ที่อยู่ต่างประเทศ ไม่ว่าผู้เสียชีวิตจะมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศหรือนอกประเทศ

ทั้งนี้คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2541 ในการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณามาตรการทางกฎหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ โดยคณะกรรมการคณะดังกล่าวมีคำสั่งที่ 6/2541 ลงวันที่ 11 มิถุนายน 2541 แต่งตั้งคณะอนุกรมเพื่อพิจารณาคำแนะนำและผลกระทบในการกำหนดให้มีกฎหมายเพื่อจัดเก็บภาษีทรัพย์สินและภาษีมรดก โดยสรุปแล้ว คณะกรรมการฯ เสนอให้จัดเก็บภาษีมรดกที่มูลค่ากองมรดกสุทธิ 20 ล้านบาท เนื่องจากไปวิเคราะห์ตามประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง รายงานผลการตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พบว่า ค่าเฉลี่ยของทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าวพร้อมคู่สมรส คือ 19.072 ล้านบาท หรือประมาณ 20 ล้านบาท (ฤทัย พูลสวัสดิ์, 2542, น. 123-127)

3.3 การหักหนี้สินและภาระผูกพัน คือ การนำหนี้สิน ค่าใช้จ่าย การบริจาคให้แก่หน่วยงานรัฐ/องค์กรสาธารณกุศล และภาระผูกพันของผู้ตายมาหักออก เพื่อคำนวณมูลค่ากองมรดกสุทธิ

3.4 การลดหย่อน (Deductible Expense) คือ ค่าใช้จ่ายในการจัดการที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียชีวิต เช่น ค่าใช้จ่ายในพิธีทางศาสนาเกี่ยวกับการทำศพ ค่าภาษีที่เป็นหนี้ค้างไว้กับรัฐ และค่าใช้จ่ายในการจัดการมรดก ซึ่งค่าใช้จ่ายส่วนนี้จะถูกนำมาหักออกจากกองมรดกรวม เพื่อคำนวณมูลค่ากองมรดกสุทธิ

3.5 อัตราภาษี (Tax Rate) ภายหลังจากการนำกองมรดกมาหักหนี้สิน ภาระผูกพัน ค่าใช้จ่าย และค่าลดหย่อน ทำให้ได้มูลค่ากองมรดกสุทธิ หลังจากนั้นก็จะคำนวณภาษีมรดกที่จะต้องเสียตามอัตราที่กำหนดไว้

ซึ่งจะมีการกำหนดในอัตราก้าวหน้า โดยการเรียกเก็บเฉพาะส่วนที่เกินตามอัตราขั้นต่ำที่กำหนดไว้โดยแบ่งเป็นชั้น ๆ ไป โดยอัตราภาษีมรดกของไทย ระหว่าง พ.ศ. 2477-2487 ที่มีการเก็บภาษีมรดกในชื่อของ “อากรมฤตก” ในส่วนของภาษีกองมรดก ได้กำหนดมูลค่ากองมรดกสุทธิที่เกิน 10,000 บาท จะต้องเสียภาษีในส่วนที่เกินระหว่างอัตราร้อยละ 1-20 สำหรับในส่วนของภาษีการรับมรดก โดยผู้รับมรดกจำนวนที่เกินกว่า 10,000 บาท จะต้องเสียภาษีในส่วนที่เกินระหว่างอัตราร้อยละ 1-20 เช่นกัน

ทั้งนี้ ในกรณีของภาษีการรับมรดก โดยปกติแล้วผู้รับมรดกที่เป็นบุคคลใกล้ชิดในครอบครัว อาทิ คู่สมรส บุตร หลาน (บุตรของบุตร) จะมีการจัดเก็บภาษีการรับมรดกในอัตราที่ต่ำ แต่ถ้าเป็นบุคคลที่ไม่ใช่เครือญาติ หรือญาติที่อยู่ในระยะห่างของความสัมพันธ์ (บุตรของลุง/ป้า/น้า/อา) ก็จะมีอัตราภาษีการรับมรดกที่สูงกว่าบุคคลใกล้ชิดในครอบครัว

3.6 การยกเว้น (Exemption) คือ การกำหนดมูลค่าสินทรัพย์ขั้นต่ำที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียภาษี โดยระหว่าง พ.ศ. 2477-2487 ที่มีการเก็บภาษีมรดกในชื่อของ “อากรมฤตก” ได้กำหนดอัตราขั้นต่ำไว้ที่ 10,000 บาท โดยกองมรดกที่มีมูลค่าสุทธิสูงกว่า 10,000 บาท จึงจะต้องเสียภาษีจากกองมรดกหรือผู้รับมรดก อนึ่ง ทรัพย์สินประเภทสังหาริมทรัพย์บางประเภท อาทิ อัญมณี วัตถุโบราณ พระเครื่อง ไม่ถูกนำมาคำนวณเป็นมูลค่ากองมรดกสุทธิ เนื่องจากมีความเป็นไปได้ที่เป็นทรัพย์สินซึ่งไม่มีการจดทะเบียนและมีความยุ่งยากในการประเมินมูลค่า

ตารางรูปแบบการจัดเก็บภาษีมรดกในทุกประเภท

รูปแบบการจัดเก็บ ภาษีมรดกและ ภาษีการให้	ประเภทผู้เสียภาษี	ฐานภาษี	อัตราก้าวหน้า
1. ภาษีกองมรดก	ผู้จัดการมรดก	กองมรดกสุทธิ	ก้าวหน้า
2. ภาษีการรับมรดก	ผู้รับมรดก	ทรัพย์มรดกที่ได้รับ	ก้าวหน้า 1. ตามมูลค่าทรัพย์มรดกที่ได้รับ 2. ตามความสัมพันธ์ระหว่างเจ้ามรดกและผู้รับมรดก
3. ภาษีการให้	ผู้ให้/ผู้รับ	ทรัพย์สินที่ให้หรือรับ ในระยะเวลา 1 ปี	ก้าวหน้า

ที่มา มนัสนันท์ หล่อปิ่นมณี, 2555, น. 39

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการเก็บภาษีมรดก

4.1 เพื่อสร้างความเสมอภาคให้ประชาชนในสังคมในด้านเศรษฐกิจที่เสมอภาคกัน และลดความเหลื่อมล้ำของการครอบครองทรัพย์สิน ทั้งนี้ เมื่อกำหนดมูลค่ากองมรดกสุทธิในระดับที่เหมาะสมแล้ว จะทำให้ผู้มีทรัพย์สินมากเท่านั้นที่เสียภาษี ส่วนผู้มีทรัพย์สินน้อยก็ไม่ต้องเสียภาษี

4.2 เพื่อเป็นการเก็บภาษีทางตรง โดยผู้เสียภาษีจะผลักภาระภาษีไม่ได้จึงทำให้เกิดความเป็นธรรมด้านเศรษฐกิจต่อประชาชน

4.3 เพื่อกระตุ้นให้มีการบริจาคหรือกระจายทรัพย์สินต่อองค์กรสาธารณกุศล

4.4 เพื่อกระตุ้นไม่ให้เกิดการถือครองที่ดินในจำนวนมากเกินไป เพราะผู้รับมรดกจะมีการเสียภาษีจากมูลค่าที่ดินที่สูงขึ้น โดยในบางครั้งอาจต้องมีการขายมรดกประเภทที่ดินเพื่อนำเงินมาชำระภาษีมรดก

4.5 เพื่อเป็นการวางแผนระยะยาวให้เจ้าของมรดกทำงานหรือขยายกิจการเพิ่มขึ้น สำหรับเตรียมการเสียภาษีของผู้รับมรดกในอนาคต

4.6 เพื่อเป็นการสร้างค่านิยมให้ผู้รับมรดกได้มีความเชื่อว่า จะต้องพึ่งพาตนเองในการประกอบอาชีพ มิใช่มุ่งหวังในเรื่องมรดก

4.7 เพื่อเป็นแหล่งรายได้แหล่งหนึ่งของรัฐ

4.8 เพื่อเป็นการจัดเก็บภาษีที่รวดเร็ว โดยมีข้อสมมติฐานว่า ผู้เสียภาษีส่วนหนึ่งหลีกเลี่ยงภาษีทำให้ไม่เสียภาษีหรือเสียภาษีต่ำกว่าความเป็นจริง ดังนั้น ภาษีมรดกจึงเป็นกลไกที่มาดักการเก็บภาษีจากผู้เสียภาษีในกรณีนี้

5. การจัดเก็บภาษีมรดกของประเทศไทย

ประเทศไทยได้เคยมีการจัดเก็บภาษีอากรมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยในสมัยนั้นเรียกว่า “อากรมรดก” และการเก็บภาษีมรดกยังปรากฏต่อมาในกฎหมายเก่าที่เรียกกันว่า กฎหมายมรดก ในบทที่ 13 ซึ่งระบุว่า มรดกของชายมีบรรดาศักดิ์ให้แบ่งเป็น 4 ภาคเท่า ๆ กัน คือ ภาคหลวง ภาคบิดามารดา ภาคภรรยา และภาคญาติ (พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา, 2543, น. 5) ทั้งนี้ เมื่อรูปแบบการปกครองในสมัยก่อนเป็นการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ฉะนั้น พระมหากษัตริย์จึงไม่ต้องเสียภาษี อย่างไรก็ตามมีพระราชหัตถเลขาของรัชกาลที่ 6 ที่ได้คัดจากหนังสือลักษณะจดหมายราชการของพระยาอินทราบดี หน้า 91 เลขที่ 3/49 วันที่ 15 เมษายน รัตนโกสินทรศก 131 โดยสรุปสาระสำคัญ คือ ให้เจ้าพระยาযযাযা্จัดเก็บภาษีอากรในที่ดินและโรงงานซึ่งเป็นสมบัติส่วนพระองค์เช่นบุคคลธรรมดา (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2477, น. 45-46)

ต่อมา ในสมัยที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแล้ว นายปรีดี พนมยงค์หรือหลวงประดิษฐมนูธรรม ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญของคณะราษฎร (คณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครอง) ได้เสนอเค้าโครงเศรษฐกิจที่มีสาระเกี่ยวกับข้อเสนอให้มีการจัดเก็บภาษีมรดกขึ้น หลังจากนั้นได้มีการตราพระราชบัญญัติอากรมฤตกและการรับมรดก พุทธศักราช 2476 เพื่อการจัดเก็บภาษีมรดก โดยขณะนั้นได้เรียกว่า “อากรมฤตก” ที่มีความหมายในลักษณะเดียวกับ “ภาษีมรดก” อย่างไรก็ตาม การตรากฎหมายดังกล่าวได้มีขั้นตอนที่เป็นอุปสรรคก่อนบังคับใช้เป็นกฎหมาย เนื่องจากรัชกาลที่ 7 ทรงใช้พระราชอำนาจยับยั้งพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยทรงขอให้แก้ไขเพิ่มเติมความให้ชัดเจนว่า “พระราชทรัพย์สินใด ๆ ที่เป็นพระราชมฤตกไปยังผู้นอกจากผู้สืบราชสมบัติ ต้องเสียอากรมฤตก นอกจากนั้นเป็นทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ไม่ต้องเสียอากรมฤตก” ปัญหาการตรากฎหมายภาษีมรดกเป็นชนวนขัดแย้งประการหนึ่งระหว่างรัชกาลที่ 7 กับคณะราษฎรซึ่งคุมอำนาจการบริหารราชการแผ่นดินทั้งในคณะรัฐมนตรีและสภาผู้แทนราษฎร แต่ในที่สุดสภาผู้แทนราษฎร มีมติในการประชุม ครั้งที่ 2/2477

วิสามัญ สมัยที่ 2 เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2477 มีมติยืนยันให้ใช้บังคับเป็นกฎหมาย (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2477, น. 66) ต่อมาจึงมีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายในวันที่ 27 สิงหาคม 2477

สำหรับกระบวนการจัดเก็บภาษีมรดกมีขั้นตอนโดยสังเขปดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 นำทรัพย์สินที่กำหนดไว้ เช่น อสังหาริมทรัพย์หรือสิทธิหรือผลประโยชน์จากอสังหาริมทรัพย์สังหาริมทรัพย์ที่มีรูปร่างที่อยู่ในประเทศไทย เป็นต้น มาคำนวณหายอดทรัพย์สินสุทธิโดยการนำหนี้สินค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการทำศพ และค่าใช้จ่ายในการจัดการมรดกมาหักออกก่อนจึงจะได้ยอดทรัพย์สินสุทธิของกองมรดก เพื่อให้การกำหนดมูลค่าของกองมรดกหรือการรับมรดก มีความเป็นธรรม จึงให้ประเมินมูลค่าตามราคาตลาดในเวลาที่เขาของมรดกเสียชีวิต ทั้งนี้ ยังให้โอกาสผู้รับผลประโยชน์คัดค้านและอุทธรณ์ได้

ขั้นตอนที่ 2 หลังจากให้นำทรัพย์สินมาหักหนี้สินและค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว ถ้ามีจำนวนเกินกว่า 10,000 บาท ก็ต้องเสียภาษี ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวกำหนดให้มีภาษีกองมรดกและภาษีการรับมรดกควบคู่กันไปด้วย ดังนั้นผู้เสียภาษีในกรณีคือ กองมรดกโดยผู้จัดการมรดก และผู้รับมรดก นอกจากนั้นยังกำหนดให้ทรัพย์สินที่ผู้เสียชีวิตโอนให้บุคคลอื่นก่อนเสียชีวิตเป็นเวลา 1 ปีต้องอยู่ในฐานภาษีที่จะต้องเสียภาษีมรดกเช่นกัน

ขั้นตอนที่ 3 เมื่อกองมรดกหรือผู้รับมรดกที่มีมูลค่าสุทธิเกินกว่า 10,000 บาท จึงจะเสียภาษีมรดก สำหรับอัตราการเก็บภาษีได้จัดเก็บในอัตราก้าวหน้า กล่าวคือ กองมรดกหรือผู้รับมรดกที่มีมูลค่ามรดกสุทธิเกินกว่า 10,000 บาท จะเสียภาษีเฉพาะส่วนที่เกินตามอัตราซึ่งได้มีการกำหนดไว้เป็นขั้น ๆ ตัวอย่างเช่น มูลค่าสุทธิระหว่าง 10,000–25,000 บาท จะเสียภาษีมรดกในอัตราร้อยละ 1 เฉพาะส่วนที่เกิน คือ 150 บาท $[(25,000 \text{ บาท} - 10,000 \text{ บาท}) * 1 \%$ ในขณะที่มูลค่าสุทธิระหว่าง 25,000–50,000 บาท จะเสียภาษีมรดกในอัตราร้อยละ 2 เฉพาะส่วนที่เกิน คือ 650 บาท $[(25,000 \text{ บาท} - 10,000 \text{ บาท}) * 1 \%$ บวกกับ $[(50,000 \text{ บาท} - 25,000 \text{ บาท}) * 2 \%$

ขั้นตอนที่ 4 สิ่งที่พิจารณาควบคู่ไปด้วยคือ คุณสมบัติของผู้รับมรดก ถ้าเป็นบุคคลใกล้ชิดของผู้เสียชีวิตที่เป็นบิดา มารดา คู่สมรส บุตร และหลาน (บุตรของบุตร) จะเสียภาษีอากรเพียงครึ่งหนึ่งของอัตราอากรการรับมรดก

อย่างไรก็ตาม กฎหมายดังกล่าวถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติอากรมรดกและการรับมรดก พุทธศักราช 2476 พุทธศักราช 2487 ด้วยการให้เหตุผลว่า ภาษีมรดกเป็นภาษีที่จัดเก็บได้เป็นจำนวนไม่แน่นอน และจัดเก็บได้น้อยมากเพียงร้อยละ 1.24 ของภาษีทางตรง (พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา, 2543, 6) และจากสถิติรายได้ภาษีที่ดินและภาษีมรดกของประเทศไทยระหว่าง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2478–2487 โดยใน พ.ศ. 2481 ซึ่งเป็นปีงบประมาณหนึ่งที่เก็บภาษีได้มากเนื่องจากเป็นรายได้ภาษีจากมรดกรายใหญ่ที่ค้างชำระอยู่ แต่กลับเป็นว่าเก็บภาษีมรดกได้เพียงร้อยละ 0.5 ของรายได้ภาษีโดยรวมเท่านั้น (ฤทัย พูลสวัสดิ์, 2542, น. 115–116)

อีกทั้งมีการจัดเก็บภาษีทางอ้อมจากโรงเรียน ที่ดิน โดยถือเป็นทรัพย์สินทั่วไปอยู่แล้วจึงไม่ควรมิ ภาษีมรดกเป็นการซ้ำซ้อนอีก นอกจากนั้นมีความยากลำบากในการตรวจสอบ การประเมินราคาการเก็บภาษีของพนักงานเจ้าหน้าที่ ทำให้กลไกของกฎหมายไม่มีประสิทธิภาพแต่มีภาระต้องปฏิบัติมาก ยิ่งไปกว่านั้นเป็นการทำลายวัฒนธรรมการออมให้บุตรหลาน ประกอบกับผู้มีมรดกรายใหญ่หลีกเลี่ยงการเสียภาษีซึ่งไม่สามารถ

ติดตามเก็บได้ครบถ้วน จึงมีการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวประมาณ 10 ปีเท่านั้น และนับแต่ช่วงเวลาดังกล่าวจนถึงปัจจุบันไม่ปรากฏว่า มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับภาษีมรดกในประเทศไทยอีกเลย

6. การจัดเก็บภาษีมรดกของต่างประเทศ

จากการศึกษาของมูลนิธิสถาบันอนาคตไทยศึกษา โดยเศรษฐพุฒิ สุทธิวาทนฤพุฒิ และคณะ (2557, น. 3-7) ที่ได้สำรวจการจัดเก็บภาษีมรดกจากประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคยุโรป อเมริกาเหนือ ญี่ปุ่น และอาเซียน จำนวน 44 ประเทศ และ 1 เขตเศรษฐกิจ เมื่อเดือนกันยายน 2557 ปรากฏผลการศึกษา ดังนี้

6.1 ประเทศที่จัดเก็บภาษีมรดก จำนวน 13 ประเทศ ประกอบด้วย เบลเยียม เดนมาร์ก ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส เยอรมนี ไอร์แลนด์ อิตาลี ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ ฟิลิปินส์ สวิตเซอร์แลนด์ สหรัฐอเมริกา และ สหราชอาณาจักร (อังกฤษ) ซึ่งส่วนใหญ่ของกลุ่มประเทศที่จัดเก็บภาษีมรดกเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว

6.2 มี 3 ประเทศที่ใช้ระบบการจัดเก็บภาษีกองมรดก (Estate Tax) ประกอบด้วย เดนมาร์ก ฟินแลนด์ และสหรัฐอเมริกา ส่วนอีก 10 ประเทศใช้ระบบการจัดเก็บภาษีการรับมรดก (Inheritance Tax) ประกอบด้วย เบลเยียม ฝรั่งเศส เยอรมนี ไอร์แลนด์ อิตาลี ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ ฟิลิปินส์ สวิตเซอร์แลนด์ และสหราชอาณาจักร (อังกฤษ)

6.3 ประเทศในเอเชีย จำนวน 2 ประเทศ ได้แก่ ญี่ปุ่นและฟิลิปปินส์ ที่กำหนดให้มีภาษีมรดก

6.4 จำนวน 32 ประเทศ และ 1 เขตเศรษฐกิจ (จากประเทศที่มีการสำรวจ จำนวน 44 ประเทศ และ 1 เขตเศรษฐกิจ ไม่มีการจัดเก็บภาษีมรดก) อย่างไรก็ตามมี 11 ประเทศ และ 1 เขตเศรษฐกิจ ที่เคยมีการจัดเก็บภาษีมรดก แต่ในปัจจุบันได้มีการยกเลิกไปแล้ว ได้แก่ ออสเตรเลีย ออสเตรีย แคนาดา อินเดีย อิสราเอล นิวซีแลนด์ นอร์เวย์ รัสเซีย สิงคโปร์ สวีเดน บรูไนดารุสซาลาม และฮ่องกง (เขตเศรษฐกิจ) โดยเหตุผลที่มีการยกเลิกมีความต่างกันในระยะเวลาดังกล่าวคือ สิงคโปร์ยกเลิกเพราะต้องการสร้างแรงจูงใจให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนและสะสมทุน ส่วนออสเตรเลียยกเลิกเพราะมีการหลีกเลี่ยงภาษีมากและไม่คุ้มค่าในการบริหารจัดการ สำหรับแคนาดายกเลิกเพราะนำภาษีกำไรจากการขายทรัพย์สินมาใช้แทน ขณะที่นอร์เวย์ยกเลิกเพราะต้องการลดภาระในการโอนธุรกิจครอบครัวให้แก่รุ่นทายาท

6.5 จำนวน 9 ประเทศใน 13 ประเทศมีการจัดเก็บภาษีมรดกในอัตราก้าวหน้า โดยประเทศที่มีอัตราก้าวหน้าสูงสุด ได้แก่ สวิตเซอร์แลนด์ที่มีการจัดเก็บในอัตราร้อยละ 55 ญี่ปุ่นที่มีการจัดเก็บในอัตราร้อยละ 50 และฝรั่งเศสที่มีการจัดเก็บในอัตราร้อยละ 45 ส่วนประเทศที่มีการจัดเก็บในอัตราต่ำสุด คือ อิตาลีที่มีการจัดเก็บในอัตราร้อยละ 4

6.6 มูลค่าสินทรัพย์ขั้นต่ำของกองมรดกที่อยู่ในขอบเขตการเสียภาษีมรดกมีความต่างกัน ปรากฏว่า เยอรมนีเริ่มเก็บภาษีกับกองมรดกที่มีมูลค่า 18 ล้านบาท (เมื่อคำนวณเป็นเงินบาท) และเริ่มที่อัตราร้อยละ 7 หลังจากนั้นเริ่มมีการปรับภาษีในอัตราก้าวหน้าเป็นขั้นบันไดที่อัตราสูงสุดร้อยละ 30 เมื่อกองมรดกมีมูลค่ามากกว่า 550 ล้านบาท (เมื่อคำนวณเป็นเงินบาท) ส่วนอิตาลีจัดเก็บภาษีจากกองมรดกที่มีมูลค่าตั้งแต่ประมาณ 40 ล้านบาท (เมื่อคำนวณเป็นเงินบาท) ที่อัตราร้อยละ 4

7. ข้อโต้แย้งของการเก็บภาษีมรดก

การเก็บภาษีมรดกเป็นการเก็บภาษีความมั่งคั่งที่จะสนับสนุนในเรื่อง การลดความเหลื่อมล้ำของผู้มีรายได้ที่แตกต่างกันในสังคม แต่ในทางปฏิบัติแล้ว คาดว่าอาจมีการหลีกเลี่ยงภาษีด้วยการโอนทรัพย์สินให้แก่ทายาทก่อนที่เจ้าของทรัพย์สินจะเสียชีวิต และผู้รับมรดกจะไม่เสียภาษีการรับมรดกเลย ถ้าไม่มีการกำหนดภาษีการให้ (Gift Tax) หรือกรณีที่กฎหมายได้กำหนดว่า มูลค่าของมรดกสุทธิเท่าใดที่จะต้องมีการเสียภาษีมรดกซึ่งเมื่อมีการกำหนดแล้วจะเป็นแรงจูงใจให้เจ้าของมรดก ดำเนินการให้มูลค่าของมรดกสุทธิลดลงหรือการโอนทรัพย์สินก่อนล่วงหน้าเป็นเวลานาน เพื่อหลีกเลี่ยงการเสียภาษีมรดก นอกจากนี้ อาจเป็นการไม่สร้างจูงใจให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินการขยายธุรกิจเพิ่มเติม เพราะเมื่อมีการสะสมทุนหรือทรัพย์สินมากขึ้นจะเป็นภาระด้านภาษีมรดกในภายหลัง (แต่ถึงกระนั้นยังมีหลักคิดที่อาจไม่สอดคล้องกัน กล่าวคือ มีการอ้างในอีกทางหนึ่งคือ ภาษีมรดกจะกระตุ้นให้เจ้าของมรดกต้องมีความอุตสาหะในการสร้างรายได้และเพิ่มพูนมูลค่าทรัพย์สินเพื่อเป็นการจัดเตรียมสำหรับการการเสียภาษีมรดกของทายาทในอนาคตอยู่แล้ว) ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีการอ้างว่าการยอมให้มีมรดกเป็นวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของสังคมไทย แต่เมื่อมีการจัดเก็บภาษีมรดกก็เท่ากับเป็นการทำลายวัฒนธรรมการยอมหรือไม่ส่งเสริมการยอมให้แก่ครัวเรือนต่าง ๆ

อีกทั้งการจัดเก็บภาษีมรดก จำเป็นต้องใช้เจ้าหน้าที่และมีค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการเป็นจำนวนมาก จึงอาจขัดกับหลักการการเก็บภาษีในประเด็นความประหยัด ที่ไม่ควรให้การจัดภาษีของรัฐต้องมีค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บเป็นจำนวนมาก เพราะจะไม่คุ้มค่าหรือสมประโยชน์กับภาษีที่ได้รับมา

8. บทวิเคราะห์และข้อสังเกต

เมื่อพิจารณาความเป็นไปได้และแนวโน้มของการเก็บภาษีมรดก จึงได้วิเคราะห์ความเป็นไปได้ ผลกระทบ และมีข้อสังเกตในมิติต่าง ๆ ดังนี้

8.1 ในกรณีที่กำหนดตัวเลขมูลค่าของมรดกที่มีหน้าที่ต้องเสียภาษี เพื่อเป็นบทบัญญัติทางกฎหมายที่ชัดเจนว่า มูลค่าทรัพย์สินของกองมรดกจำนวนเท่าใดที่เข้าข่ายจะต้องเสียภาษีมรดก หรือมีความหมายอีก นัยหนึ่งคือ มูลค่าทรัพย์สินสุทธิเท่าใดที่บุคคลถือครองจึงจะระบุได้ว่า บุคคลนั้นเป็นผู้มีรายได้สูง ถ้ากำหนดตัวเลขมูลค่าไว้ที่ 50 ล้านบาท (ตัวเลขคาดการณ์ที่พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี นำเสนอในรายการ “คืนความสุขให้คนในชาติ” ทางสถานีโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจ เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2557) ผลที่ตามมาคือ จะมีความพยายามให้มูลค่าทรัพย์สินของบุคคลนั้นมีมูลค่าต่ำกว่า 50 ล้านบาท โดยการโอนทรัพย์สินให้แก่คู่สมรส ทายาท หรือเครือญาติ นอกจากนั้นมีการเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่มีการจดทะเบียนและนับได้ อาทิ เอกสารสิทธิในที่ดิน รถยนต์ ตราสารประเภทต่าง ๆ เงินฝากธนาคาร ให้อยู่ในรูปแบบของทรัพย์สินที่ไม่มีการจดทะเบียน อาทิ อัญมณี วัตถุโบราณ วัตถุศิลปะ พระเครื่อง

ตัวอย่างคือ นาย ก. มีมูลค่าทรัพย์สินจำนวน 70 ล้านบาท และหากกำหนดให้อัตราภาษีมรดกมีอัตราร้อยละ 10 ของส่วนเกิน 50 ล้านบาท ถ้านาย ก. เสียชีวิตแล้ว จะต้องเสียภาษีเท่ากับ 2 ล้านบาท (70 ล้านบาท - 50 ล้านบาท * 10%) แต่ถ้านาย ก. ไปเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่ไม่มีการจดทะเบียน อาทิ อัญมณี วัตถุโบราณ วัตถุศิลปะ พระเครื่อง ฯลฯ และโอนเป็นการภายในให้แก่คู่สมรสหรือทายาท ทำให้มูลค่าทรัพย์สินเหลือเพียง 45 ล้านบาท โดยนาย ก. คาดการณ์ว่า มูลค่าทรัพย์สิน จำนวน 45 ล้านบาทจะมีมูลค่าเพิ่มไม่ถึง 50 ล้านบาท เมื่อวันที่ยาย ก. เสียชีวิต ซึ่งผลลัพธ์ในกรณีนี้คือ ไม่มีการเสียภาษีมรดกในกรณีของนาย ก. แม้ว่าจะมีการจัดเก็บภาษีการให้ (Gift Tax) ควบคู่ไปกับการจัดเก็บภาษีมรดกก็ตามที่

8.2 หากมีการจัดเก็บภาษีมรดกที่ระดับมูลค่ากองมรดกสุทธิ จำนวน 50 ล้านบาท ตามที่อ้างถึงในข้อ 8.1 ก็อาจทำให้ระดับดังกล่าวมาเป็นเกณฑ์มาตรฐาน (benchmark) ของผู้มีรายได้สูงหรือ “คนรวย” โดยก่อนหน้านี้ เมื่อ พ.ศ. 2541 รัฐบาลในขณะนั้นได้ตั้งคณะกรรมการพิจารณามาตรการทางกฎหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ โดยคณะกรรมการคณะดังกล่าวเสนอให้จัดเก็บภาษีมรดกที่ระดับมูลค่ากองมรดกสุทธิจำนวน 20 ล้านบาท เนื่องจากไปวิเคราะห์ตามประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง รายงานผลการตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พบว่าค่าเฉลี่ยของทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าวพร้อมคู่สมรส คือ 19.072 ล้านบาท หรือประมาณ 20 ล้านบาท

8.3 ถ้ามีการจัดเก็บภาษีมรดก จะกระตุ้นให้เกิดอาชีพที่ปรึกษาด้านภาษีมรดกเป็นการเฉพาะเพื่อการวางแผนภาษีในการหลีกเลี่ยงภาษีมรดก โดยเฉพาะผู้มีทรัพย์สินสุทธิสูงมากในระดับเกินกว่า 50 ล้านบาทขึ้นไป จำเป็นต้องแสวงหาที่ปรึกษาด้านภาษีมรดกมาวางแผนการหลีกเลี่ยงภาษีมรดก

8.4 การถ่ายโอนทรัพย์สินไปสู่นิติบุคคลที่ไม่แสวงหากำไร โดยมีความเป็นไปได้ที่ผู้มีรายได้สูงส่วนหนึ่งอาจถ่ายโอนทรัพย์สินส่วนหนึ่งไปจัดตั้งเป็นมูลนิธิเพื่อลดมูลค่าทรัพย์สินของกองมรดก แต่ตนเองมีบทบาทในการครอบงำการบริหารมูลนิธิ แล้วมีการใช้ทรัพย์สินของมูลนิธิที่เป็นอาคารสถานที่ เครื่องคอมพิวเตอร์ รถยนต์ ฯลฯ เพื่อไปแสวงผลประโยชน์ของธุรกิจหรือในทางส่วนตัว ตัวอย่างเช่น ปลุกสร้างอาคารให้แก่มูลนิธิ แต่นำพื้นที่บางส่วนของอาคารไปแสวงหารายได้จากการเช่าอาคารให้แก่ตนเอง เป็นต้น

8.5 การถ่ายโอนทรัพย์สินในต่างประเทศหรือการถือทรัพย์สินในรูปของเงินสกุลอันเป็นที่ยอมรับ อาทิ เงินสกุลดอลลาร์สหรัฐอเมริกา เงินสกุลยูโรของสหภาพยุโรป รวมทั้งการนำเงินสดไปฝากไว้ในธนาคารต่างประเทศด้วย

8.6 มูลค่าของทรัพย์สินที่ไม่มีทะเบียน อาทิ อัญมณี วัตถุโบราณ ภาพเขียน พระเครื่อง จะมีมูลค่าสูงและเป็นที่ต้องการของผู้อยู่ในข่ายของการเสียภาษีมรดก

8.7 การประเมินมูลค่าทรัพย์สินภายหลังเจ้าของทรัพย์สินเสียชีวิตแล้ว อาจมีปัญหาในส่วนของ การประเมินมูลค่าทรัพย์สินประเภทอสังหาริมทรัพย์ (ที่ดิน/อาคารสิ่งปลูกสร้าง) หรือการประเมินมูลค่าหุ้นสามัญขององค์กรธุรกิจที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ตัวอย่างเช่น การประเมินมูลค่าที่ดินโดยหน่วยงานของรัฐ อาจไม่สะท้อนมูลค่าราคาตลาดที่แท้จริงซึ่งมีการซื้อขายในระบบเศรษฐกิจ

8.8 ในกรณีที่เป็นการจัดเก็บภาษีการรับมรดก แต่ผู้รับมรดกเป็นผู้มีรายได้น้อย อาจจะต้องกำหนดบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือแนวทางปฏิบัติให้ชัดเจน ที่ให้มีการจำหน่ายทรัพย์สินเพื่อนำเงินมาชำระภาษีมรดก โดยที่ไม่เป็นภาระต่อผู้เสียภาษีมักนัก โดยเฉพาะในกรณีการโอนทรัพย์สินประเภทที่ดินซึ่งโดยปกติแล้วจะมีภาระค่าธรรมเนียมการโอนและภาษี/อากรแสตมป์ที่เกี่ยวข้องค่อนข้างมาก

8.9 ทั้งนี้ มีความจำเป็นต้องพิจารณาด้วยว่า จำเป็นหรือไม่ที่จะมีบทบัญญัติที่เป็นการบรรเทาภาระภาษีมรดกสำหรับผู้พิการหรือผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้ ซึ่งก็ต้องสอดคล้องกับมูลค่ากองมรดกสุทธิของบุคคลนั้นด้วย

8.10 ต้องมีการเตรียมความพร้อมของกรมสรรพากรและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง สำหรับการประเมินทรัพย์สิน การตรวจสอบการถือครองทรัพย์สินที่อยู่ในข่ายการเสียภาษีมรดกที่อยู่ในรูปของที่ดิน อาคาร ทรสาร รถยนต์ ฯลฯ ทั้งนี้ มีความเป็นไปได้ว่า อาจจะต้องมีการเพิ่มอัตราเจ้าหน้าที่และปรับปรุงในเรื่อง ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อรองรับในเรื่องนี้ เนื่องจากประเทศไทยเคยมีประสบการณ์การจัดเก็บ

ภาษีมรดกมาแล้ว ที่อาจกล่าวได้ว่า ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากมีการจัดเก็บได้น้อยมาก โดยที่สาเหตุส่วนหนึ่งคาดว่า มาจากลักษณะความซับซ้อนของภาษีมรดกและประสิทธิภาพของหน่วยจัดเก็บภาษี เมื่อพิจารณาการจัดเก็บภาษีระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2478-2487 ปรากฏว่า สัดส่วนการจัดเก็บภาษีมรดกต่อรายได้ภาษีสรรพสามิตที่น้อยมากโดยอยู่ในระหว่างร้อยละ 0.08-0.53 เท่านั้น หรือค่าเฉลี่ยเท่ากับ ร้อยละ 0.19 เท่านั้น จนอาจกล่าวได้ว่า รายได้จากภาษีมรดกไม่มีนัยสำคัญต่อรายได้ภาษีสรรพสามิต สำหรับรายละเอียดตามตารางนี้

ตารางสัดส่วนการจัดเก็บภาษีมรดกต่อรายได้ภาษีสรรพสามิต ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2478-2487

ปีงบประมาณ พ.ศ.	ภาษีมรดก (บาท)	รายได้ภาษีสรรพสามิต (บาท)	สัดส่วนรายได้จากภาษีมรดก ต่อรายได้ภาษีสรรพสามิต (ร้อยละ)
2478	43,955	52,868,572	0.08
2479	36,008	62,585,763	0.05
2480	67,284	55,029,672	0.12
2481	315,173	62,458,841	0.50
2482	29,954	28,849,611	0.10
2483	10,121	20,010,620	0.05
2484	404,273	76,080,253	0.53
2485	62,313	57,548,447	0.10
2486	115,094	100,050,150	0.11
2487	139,784	117,113,853	0.11
รวม	1,223,959	632,595,782	0.19

ที่มา คำนวณ เรียบเรียงและปรับปรุงโดยฐาภา จุลินทร จากข้อมูลกรมสรรพากรใน (ฤทัย พูลสวัสดิ์, 2542, น. 115)

9. บทสรุป

โดยหลักการแล้วการกำหนดให้มีการจัดภาษีมรดกเป็นประโยชน์ต่อประเทศในภาพรวม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความมุ่งมั่นทางการเมืองของรัฐบาลแต่ละคณะว่ามีนโยบายและความมุ่งมั่นสำหรับเรื่องนี้ในลักษณะใด โดยเฉพาะรัฐบาลที่จัดตั้งในกระแสทางการเมืองที่เรียกร้องให้มีการปฏิรูปประเทศใน พ.ศ. 2557 จำเป็นจะต้องมีการเสนอกฎหมายที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจอันจะเป็นประโยชน์ต่อการลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของประชาชนในประชาชน ทั้งนี้ การเสนอร่างกฎหมายเพื่อการจัดเก็บภาษีมรดกนับว่า เป็นการแสดงเจตนาของก้าวแรกแห่งการปฏิรูปเพื่อให้มีการปฏิบัติและบังคับใช้เป็นกฎหมายอย่างเป็นทางการ อย่างไรก็ตาม ปัญหาความสามารถของการจัดเก็บภาษีของหน่วยงานของรัฐเป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้การจัดภาษีมรดกมีผลบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ เพราะถ้ามีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีมรดกแล้ว แต่ในทางปฏิบัติแล้วอาจมีการหลีกเลี่ยงภาษีทั้งในรูปแบบการโอนทรัพย์สินไปยังต่างประเทศ การแปรสภาพทรัพย์สินที่สามารถจัดเก็บได้ให้เป็นทรัพย์สินประเภทไม่มีทะเบียน (อาทิ อัญมณี วัตถุโบราณ) ประกอบกับความไม่มีจิตสำนึกของผู้เสียภาษีแล้ว ก็จะไม่เกิดประโยชน์มากเท่าที่ควรต่อการตรากฎหมายเกี่ยวกับการเก็บภาษีมรดก

เอกสารอ้างอิง :

- เครือข่ายวิชาการเพื่อการปฏิรูป. (2556). *ภาษีมรดกและข้อถกเถียง*. สืบค้น 22 กันยายน 2557 จาก <http://v-reform.org/v-report/inheritance-tax-and-datate/>.
- ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์ และ คณะ. (2550). *โครงการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับภาษีมรดกและผลได้จากทุน*. สืบค้น 22 กันยายน 2557 จาก <http://landforum.trf.or.th/attachments/article/33/PDF10-01.pdf>.
- ฐากร จุลินทร. (2554). ภาษีมรดก. *เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา*. 10 (101), 17-20.
- ปรีชา สุวรรณทัต. (2552). *เปิดหลักการภาษีมรดก วิธีการและกฎหมายในอดีต*. สืบค้น 22 กันยายน 2557 จาก <http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/property/law ...>
- พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา. (2543). กฎหมายมรดกกับการจัดเก็บภาษีมรดก. *Chulalongkorn Review*. 13 (49), 5-8.
- ภาษีมรดก. (2550). สืบค้น 22 กันยายน 2557 จาก <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=34759>
- มณีนันท์ หล่อปิ่นมณี. (2555). *การลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมผ่านรูปแบบการเก็บภาษีส่วนเกินทุน กรณีการให้โดยเสน่หาและการโอนมรดก*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เมธา มาสขาว. (2552). *ถึงเวลาที่ประเทศไทยต้องเก็บภาษีมรดกอัตราก้าวหน้าแล้ว*. สืบค้น 22 กันยายน 2557 จาก http://politic-taxation-03.blogspot.com/2009/01/blog-post_27.html.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). *พจนานุกรมศัพท์เศรษฐศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ ฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- เรวดี ช่างบุญชู. (2552). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาษีมรดก*. สืบค้น 22 กันยายน 2557 จาก <http://politic-taxation-03.blogspot.com/2009/01/blog-post.html>.
- ฤทัย พูลสวัสดิ์. (2544). ภาษีมรดก. *วารสารกฎหมายปกครอง*. 20 (1), 97-130.
- เศรษฐบุฒิ สุทธิวาทนฤพุมิ และคณะ. (2557). *6 ข้อสังเกตเรื่อง ภาษีมรดก*. สืบค้น 3 ตุลาคม 2557 จาก http://thailandfuturefoundation.org/upload/reports/6_facts_inheritance%20tax_final.pdf.
- สมชัย สัจพงษ์. (2546). *ภาษีมรดก : ความสนใจของคนจนมั่ง?*. สืบค้น 22 กันยายน 2557 จาก <http://talk.mthai.com/topic/45933>.
- สรรพากรสาส์น. (2549). *ภาษีมรดก (อีกครั้ง)???*. สืบค้น 22 กันยายน 2557 จาก http://www.sanpakornsarn.com/page_article_detail.php?alD=33.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2476). รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ 13 สมัยสามัญ สมัยที่สอง วันที่ 15 ธันวาคม - 12 กุมภาพันธ์ 2476. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

_____. (2477). รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ 15 สมัยวิสามัญ สมัยที่สอง วันที่ 1 สิงหาคม - 3 กันยายน 2477. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

_____. (2486). รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ 11 สมัยวิสามัญ สมัยที่สอง ชุดที่ 3 วันที่ 1 พฤศจิกายน - 31 ธันวาคม 2486. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

บทความที่น่าสนใจ

บทบาทของรัฐสภาในกระบวนการพิจารณางบประมาณ

เรียบเรียงโดย...สิวพร สุขเอียด

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเกือบทุกฉบับกำหนดให้ฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภา จะมีบทบาทสำคัญในกระบวนการจัดทำงบประมาณของแผ่นดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนการอนุมัติงบประมาณ (Budget Adoption) ซึ่งกระบวนการจัดทำงบประมาณของแผ่นดินมีขั้นตอนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอนด้วยกันคือ 1) การจัดเตรียมงบประมาณ (Budget Preparation) 2) การอนุมัติงบประมาณ (Budget Approval) 3) การบริหารงบประมาณ (Budget Execution) และ 4) การควบคุมและติดตามประเมินผลงบประมาณ (Budget Control and Budget Evaluation)

การจัดเตรียมงบประมาณ (Budget Preparation) หมายถึง การจัดเตรียมงบประมาณทั้ง 2 วงเงิน คือ วงเงินงบประมาณรายรับและวงเงินงบประมาณรายจ่าย ซึ่งจะถูกกำหนดโดย 4 หน่วยงานราชการร่วมกัน ได้แก่ สำนักงานงบประมาณ กระทรวงการคลัง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และธนาคารแห่งประเทศไทย แล้วนำเสนอให้คณะรัฐมนตรีอนุมัติงบประมาณรายรับ เพื่อให้สำนักงานงบประมาณจะได้จัดสรรเป็นวงเงินงบประมาณรายจ่ายทั้งหมด สำหรับแต่ละกระทรวงเป็นรายจ่ายเป็นรายการกระทรวงจากรัฐมนตรีแล้ว แต่ละกระทรวงจะพิจารณาจัดสรรวงเงินงบประมาณรายจ่ายให้แก่กรมภายในกระทรวงของตนเองตามความเหมาะสม เมื่อแต่ละกรมจัดรายละเอียดงบประมาณเสนอมายในวงเงินแล้วจะส่งให้กระทรวงพิจารณาและกระทรวงจะรวบรวมส่งให้สำนักงานงบประมาณพิจารณา โดยเสนอต่อคณะรัฐมนตรีในลำดับต่อไป เมื่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาแก้ไขปรับปรุงตามที่เห็นสมควรแล้วจะนำเสนอต่อรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภาพิจารณาอนุมัติออกเป็นกฎหมายพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีนั้น ๆ ต่อไป (ณรงค์ สัจพันโรจน์, 2541 : 67)

การอนุมัติงบประมาณ (Budget Approval) หมายถึง การที่ฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภา พิจารณางบประมาณที่ฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลจัดเตรียมและเสนอขอขึ้นมา โดยฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจที่จะวิเคราะห์ตัด

และแก้ไขเปลี่ยนแปลงงบประมาณที่ฝ่ายบริหารเสนอขอขึ้นมา ซึ่งการพิจารณาของฝ่ายนิติบัญญัติมีรายละเอียดตามขั้นตอนและวาระการพิจารณาเป็น 3 วาระคือ รัฐสภาจะพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีทีคณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาลเสนอมาโดย **วาระแรก** ซึ่งในขั้นของสภาผู้แทนราษฎร จะพิจารณาว่าจะรับหลักการแห่งพระราชบัญญัติหรือไม่ ถ้ารับก็ตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณา งบประมาณรายจ่ายขึ้น แต่ถ้าหากไม่รับรัฐบาลจะต้องลาออก และให้มีการจัดตั้งรัฐบาลขึ้นมาใหม่ **วาระที่สอง** เป็นการพิจารณาในชั้นคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี โดยจะพิจารณาในรายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติเป็นรายมาตรา แล้วคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีจะนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียด และ **วาระที่สาม** เป็นการลงมติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ส่งไปยังวุฒิสภา ขณะที่ในชั้นของวุฒิสภาเป็นการพิจารณาเพื่อให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีของวุฒิสภาและคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี วุฒิสภา เพื่อประกาศใช้เป็นกฎหมายต่อไป

การบริหารงบประมาณ (Budget Execution) หมายถึง การควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามรายการหรือแผนงาน หรืองานที่ฝ่ายบริหารได้อนุมัติงบประมาณมาใช้จ่ายจากรัฐสภา โดยวิธีการอนุมัติเงินประจำงวด การเบิกจ่ายเงิน การตรวจสอบ การใช้จ่ายเงิน รวมตลอดถึงการรายงานผลงานต่าง ๆ ที่ได้ใช้งบประมาณเพื่องานนั้น ๆ โดยมีรายละเอียดขั้นตอนคือ ส่วนราชการขอเงินประจำงวด สำนักงบประมาณพิจารณาอนุมัติเงินประจำงวด การวางฎีกา กรมบัญชีกลางหรือคลังจังหวัดพิจารณาหลักฐานและอนุมัติเงินประจำงวด การเบิกจ่ายเงินประจำงวด (ณรงค์ สัจพันธ์โรจน์, 2541 : 70-71)

การควบคุมและติดตามประเมินผลงบประมาณ (Budget Control and Budget Evaluation) เป็นการตรวจสอบการนำงบประมาณไปใช้จ่าย ซึ่งอาจดำเนินการโดยใช้หน่วยงานกลางคือ สำนักงบประมาณ กรมบัญชีกลาง สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน และดำเนินการภายในส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจเอง เพื่อให้การใช้จ่ายงบประมาณเป็นไปตามเป้าหมายและอยู่ในขอบเขตแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อนำผลการประเมินไปปรับใช้ในการจัดทำงบประมาณครั้งต่อไป (รัชนิภา สายอุบล, 2552 : 8)

ทั้งนี้ กระบวนการจัดทำงบประมาณของแผ่นดินทั้ง 4 ขั้นตอน รัฐสภาจะมีบทบาทสำคัญใน 2 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนการอนุมัติงบประมาณที่ฝ่ายบริหารจัดทำและนำเสนอมาเพื่อให้รัฐสภา ซึ่งประกอบด้วย สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาพิจารณา โดยในขั้นของสภาผู้แทนราษฎรจะพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีเป็น 3 สำหรับบทบาทในกระบวนการจัดทำงบประมาณของรัฐสภาอีกขั้นตอนหนึ่งได้แก่ ขั้นตอนการควบคุมและติดตามประเมินผลงบประมาณ ซึ่งรัฐสภาจะทำหน้าที่ติดตามและตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของรัฐบาลหรือฝ่ายบริหารโดยอาศัยกลไกสำคัญของรัฐสภาคือ ระบบกรรมการ โดยส่วนใหญ่เป็นการควบคุมหลังการใช้จ่ายเงิน (Post-Control) ซึ่งภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 สภาผู้แทนราษฎร จะมีคณะกรรมการติดตามการบริหารงบประมาณ ส่วนวุฒิสภาก็จะมีคณะกรรมการกิจการองค์กรตามรัฐธรรมนูญและติดตามการบริหารงบประมาณ ทั้งสองคณะข้างต้นทำหน้าที่พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลในด้านงบประมาณและประเมินผลการรับ การใช้จ่ายเงินงบประมาณประจำปีของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐและวิสาหกิจ

อย่างไรก็ตาม การนำเสนอขอความเห็นเกี่ยวกับบทบาทของรัฐบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินครั้งนี้ จะมุ่งเน้นการนำบทบาทของรัฐบาลในขั้นตอนการพิจารณาอนุมัติงบประมาณมากล่าวถึงเท่านั้น

บทบาทของรัฐบาลในกระบวนการพิจารณาอนุมัติงบประมาณแผ่นดิน

ฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐบาลพิจารณางบประมาณที่ฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลจัดเตรียมและเสนอขึ้นมา โดยฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจที่จะวิเคราะห์ ตัดและแก้ไขเปลี่ยนแปลงงบประมาณที่ฝ่ายบริหารเสนอขึ้นมาได้ แต่จะต้องอยู่ภายในวงเงินงบประมาณที่เสนอขอขึ้นมา

โดยทั่วไป รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติไว้ว่า งบประมาณรายจ่ายของแผ่นดินให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ สำหรับร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ขั้นตอนในการพิจารณาของรัฐบาล จะคล้ายคลึงกับขั้นตอนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติทั่วไป โดยมีกระบวนการพิจารณาที่สำคัญ ดังนี้

1. การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ในชั้นสภาผู้แทนราษฎร

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี โดยสภาผู้แทนราษฎรนั้น จะต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีภายใน 105 วัน นับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีมายังสภาผู้แทนราษฎร ถ้าสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาไม่เสร็จภายในกำหนด ถือว่าสภาผู้แทนราษฎรได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้เสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวต่อวุฒิสภา

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ โดยสภาผู้แทนราษฎร จะเป็นการพิจารณาใน 3 วาระเช่นเดียวกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติอื่น ๆ

การพิจารณาวาระแรก เป็นการพิจารณาหลักการของร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ที่ฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณา โดยนายกรัฐมนตรีจะเป็นผู้ชี้แจงแถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร ทั้งในด้านนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลที่จะใช้เงินเพื่อบริหารราชการแผ่นดิน โดยมีประมาณการรายรับและรายจ่าย กับภาวะด้านเศรษฐกิจ และฐานะการเงินการคลังของรัฐบาล

การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีดังกล่าว ส่วนใหญ่พรรคฝ่ายค้านจะอภิปรายซักถามในเรื่องการจัดสรรงบประมาณต่าง ๆ และเชื่อมโยงไปถึงการทำงานของรัฐบาลที่ผ่านมาด้วย และภายหลังการอภิปรายสิ้นสุด ซึ่งโดยปกติจะใช้เวลาเกินกว่าวัน สภาผู้แทนราษฎรจะลงมติที่จะรับหลักการหรือไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีดังกล่าว (พัฒนาพงษ์ ดิษบรรจง, 2546 : 47)

กรณีหากสภามีมติไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ตามวิถีทางการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภา รัฐบาลจะต้องแสดงความรับผิดชอบทางการเมืองโดยลาออกจากตำแหน่ง เพราะถือว่าขาดความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎรที่จะอนุมัติงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดินตามที่เสนอ หรือรัฐบาลจะยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้ประชาชนผู้เลือกตั้งเป็นผู้ตัดสินว่าควรจะให้ใครมาบริหารประเทศต่อไป (พัฒนาพงษ์ ดิษบรรจง, 2546 : 47)

ในกรณีสภาผู้แทนราษฎรลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี สภาผู้แทนราษฎรก็จะตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่งเป็นคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี

การพิจารณาวาระที่สอง เป็นการพิจารณาโดยคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. และการพิจารณาโดยสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

การจัดตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ.

1) การพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี สภาผู้แทนราษฎรจะพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีขึ้น โดยพิจารณาจากบุคคลที่คณะรัฐมนตรีเสนอชื่อมีจำนวนไม่เกินหนึ่งในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมด นอกจากนั้น ให้ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอ โดยให้มีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภา ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

2) การพิจารณาคัดเลือกสมาชิกของพรรคการเมืองเพื่อเสนอเป็นคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีของพรรคการเมืองต่าง ๆ เมื่อพรรคฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาลได้ทราบสัดส่วนที่พรรคของตนได้มีสิทธิเสนอชื่อเพื่อขอรับการแต่งตั้งเป็นกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี จากสภาผู้แทนราษฎร พรรคการเมืองแต่ละพรรคก็จะดำเนินการคัดเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพรรคการเมืองของตนขึ้นมา เพื่อเสนอเข้ารับเลือกเป็นคณะกรรมการต่อไป

การพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี

การซักถามของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี การประชุมของคณะกรรมการฯ เพื่อซักถามรายละเอียดงบประมาณของส่วนราชการที่เสนอของงบประมาณเข้ามา นั้น จะดำเนินการดังนี้ ให้ส่วนราชการเข้าชี้แจงโดยเรียงลำดับตามมาตราในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ซึ่งจะเรียงตามลายลักษณ์อักษรของชื่อส่วนราชการในเอกสารงบประมาณ หรือเป็นอย่างอื่นแล้วแต่จะตกลงกัน ซึ่งโดยปกติจะเริ่มจากเอกสารงบประมาณฉบับที่ 3 เล่มที่ 1 ซึ่งเป็นรายละเอียดประกอบร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีเป็นต้นไป จนถึงฉบับที่ 3 เล่มที่ 12 โดยแสดงรายละเอียดประกอบการพิจารณางบประมาณรายจ่ายประจำปี (เอกสารรายละเอียดงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2554) ดังนี้

เล่มที่ 1	งบกลาง สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงกลาโหม
เล่มที่ 2	กระทรวงการคลัง กระทรวงการต่างประเทศ

	กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
เล่มที่ 3	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เล่มที่ 4	กระทรวงคมนาคม
เล่มที่ 5	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
	กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
	กระทรวงพลังงาน
	กระทรวงพาณิชย์
เล่มที่ 6	กระทรวงมหาดไทย
	กระทรวงยุติธรรม
เล่มที่ 7	กระทรวงแรงงาน
	กระทรวงวัฒนธรรม
	กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
เล่มที่ 8 (1)	กระทรวงศึกษา (1)
เล่มที่ 8 (2)	กระทรวงศึกษา (2)
เล่มที่ 8 (3)	กระทรวงศึกษา (3)
เล่มที่ 8 (4)	กระทรวงศึกษา (4)
เล่มที่ 8 (5)	กระทรวงศึกษา (5)
เล่มที่ 9	กระทรวงสาธารณสุข
	กระทรวงอุตสาหกรรม
เล่มที่ 10	ส่วนราชการไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี
	กระทรวงหรือทบวง
	หน่วยงานของรัฐสภา
	หน่วยงานของศาล
	หน่วยงานขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ
เล่มที่ 11 (1)	จังหวัดและกลุ่มจังหวัด (1)
เล่มที่ 11 (2)	จังหวัดและกลุ่มจังหวัด (2)
เล่มที่ 11 (3)	จังหวัดและกลุ่มจังหวัด (3)

เล่มที่ 12

รัฐวิสาหกิจ

สภาอากาศไทย

กองทุนและเงินทุนหมุนเวียน

รายจ่ายเพื่อค่าใช้จ่ายคงคลัง

เมื่อส่วนราชการเข้าประชุม ประธานคณะกรรมการวิสามัญพิจารณารายจ่ายประจำปี จะให้หัวหน้าส่วนราชการที่จะขออนุมัติงบประมาณรายจ่าย เป็นผู้ชี้แจงถึงนโยบายและความเป็นมาของงานของกรม ตลอดจนทั้งผลงานในอดีตที่ผ่านมาให้ที่ประชุมของคณะกรรมการทราบเป็นพื้นฐานก่อน ต่อจากนั้น เลขานุการในที่ประชุมคณะกรรมการฯ จะเป็นผู้ชี้แจงถึงจำนวนงบประมาณรายจ่ายที่ขออนุมัติ พร้อมทั้งเปรียบเทียบกับงบประมาณรายจ่ายในปีที่ดำเนินการอยู่ ว่ามีมากหรือน้อยกว่าประการใด และสาเหตุหลัก ๆ เพื่อประกอบภาพรวมใหญ่ของงบประมาณรายจ่ายทั้งกรม

ต่อจากนั้น ประธานที่ประชุมคณะกรรมการฯ จะให้คณะกรรมการฯ ชักถามในรายละเอียดต่าง ๆ โดยเริ่มจากแผนงานแรกของส่วนราชการหรือกรม ตามที่กรรมการแต่ละท่านจะเห็นสมควรและมีข้อสงสัยประการใด โดยมีหัวหน้าส่วนราชการ รองผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ พร้อมเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในงบประมาณรายจ่ายด้านนั้น ๆ จะต้องตอบข้อซักถามของคณะกรรมการฯ ในลักษณะของงานและเงินงบประมาณรายจ่ายที่ขอเข้ามาพิจารณา และหากไม่สามารถชี้แจงให้กระจ่างหรือตรงประเด็น งบประมาณรายจ่ายรายการนั้นก็อาจถูกคณะกรรมการฯ แหวนไว้ก่อน เพื่อรอให้ส่วนราชการหรือสำนักงานงบประมาณไปเตรียมข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติมมาชี้แจงต่อคณะกรรมการฯ อีกครั้งหนึ่งตามที่คณะกรรมการฯ จะกำหนดให้ หรือคณะกรรมการฯ อาจจะต้องตั้งงบประมาณรายการนั้นลงได้

คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างงบประมาณรายจ่าย มีสิทธิซักถามและมีสิทธิที่จะแปรญัตติเปลี่ยนแปลงหรือปรับลดงบประมาณรายจ่ายในรายการต่าง ๆ ได้ แต่จะแปรญัตติเพิ่มเติมรายการหรือจำนวนมิได้ตามการซักถามของคณะกรรมการฯ จะซักถามทั้งในภาพรวมใหญ่และในรายละเอียดงบประมาณของแต่ละรายการ งาน โครงการ และแผนงานต่าง ๆ เพื่อความเข้าใจในแต่ละรายการ ทั้งนี้เพราะคณะกรรมการฯ จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบชี้แจงและตอบข้อซักถามต่าง ๆ ต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่องบประมาณรายจ่ายประจำปีต้องเข้าประชุมในวาระที่ 2 ของสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสำนักงานงบประมาณและส่วนราชการไม่มีสิทธิที่จะชี้แจงในสภาผู้แทนราษฎรแต่ประการใด

การแปรญัตติการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี

หากกรรมการผู้ใดยังมีประเด็นที่ไม่เห็นด้วยกับเสียงส่วนใหญ่ของคณะกรรมการฯ ในรายการงบประมาณใด กรรมการผู้ผู้นั้นย่อมมีสิทธิที่ขอสงวนคำแปรญัตติ เพื่ออภิปรายชี้แจงต่อสภาผู้แทนราษฎรในวาระที่สองต่อไปได้ แต่จะแปรญัตตินั้นจะต้องยึดหลักเกณฑ์สำคัญในการพิจารณา ดังนี้

1) การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติในชั้นคณะกรรมการที่สภาตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติ ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการภายในกำหนด 7 วัน นับแต่วันถัดจากวันที่สภารับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ เว้นแต่สภาจะได้กำหนดร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอย่างอื่น

2) การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะแปรญัตติเพิ่มเติมรายการหรือจำนวนในรายการมิได้ แต่อาจจะแปรญัตติในทางลดหรือตัดทอนรายจ่าย ซึ่งมีใ้รายจ่ายตามข้อผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1. เงินสงฆ์ใช้ต้นเงินกู้
2. ดอกเบี้ยเงินกู้
3. เงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

เมื่อคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ได้พิจารณาและซักถามรายละเอียดงบประมาณรายจ่ายประจำปีจากสำนักงบประมาณและส่วนราชการที่ของงบประมาณรายจ่ายประจำปี จนครบทุกกระทรวง ทบวง กรม และทุกรายการของงบประมาณที่ขอเข้ามา โดยการปรับลดจำนวนและรายการงบประมาณภายในวงเงินที่รัฐบาลเสนอของงบประมาณรายจ่ายประจำปีเข้ามาเรียบร้อยแล้ว ก็จะนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรให้เปิดการพิจารณางบประมาณรายจ่ายประจำปีในวาระที่สองต่อไป โดยคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี จะชี้แจงรายละเอียดงบประมาณรายจ่ายประจำปีต่อสภาผู้แทนราษฎร พร้อมทั้งชี้แจงและตอบข้อซักถามของสภาผู้แทนราษฎร

การพิจารณาโดยสภาผู้แทนราษฎร เป็นวาระการพิจารณารายละเอียดตามมาตรา ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีในวาระที่สอง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกคนมีสิทธิที่จะขอแปรญัตติเพื่อซักถามรายละเอียดงบประมาณรายจ่ายประจำปีได้ตามข้อกำหนดของข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ทั้งนี้ ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีในวาระแรกของสภาผู้แทนราษฎร ได้พิจารณาแต่หลักการเท่านั้น ยังไม่มีการซักถามรายละเอียดมากนัก ดังนั้น ในการพิจารณาในวาระที่สองนี้จะมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแปรญัตติงบประมาณไว้เป็นจำนวนมาก และใช้เวลาพิจารณาซักถามหลายวัน แต่อย่างไรก็ตาม การใช้เวลามากน้อยอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความตึงเครียดของประธานรัฐสภาเป็นประการสำคัญ

การพิจารณาในวาระที่สาม เป็นการพิจารณารับร่างพระราชบัญญัติทั้งฉบับ เมื่อการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีในวาระที่สอง โดยได้พิจารณาและแก้ไขในรายละเอียดที่ละมาตราทุกมาตราเรียบร้อยแล้ว จะมีการจัดประชุมสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีทั้งฉบับในวาระที่สามต่อไป ในการพิจารณาในวาระที่สามนี้ จะเป็นการพิจารณารับหรือไม่รับร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีทั้งฉบับ ซึ่งได้มีการแก้ไขในมาตราต่าง ๆ มาทั้งหมดแล้ว ถ้าหากสภาผู้แทนราษฎรรับร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายแล้ว จะได้นำเสนอให้วุฒิสภาได้พิจารณาในลำดับขั้นต่อไป

กรณีในขั้นการพิจารณาโดยสภาผู้แทนราษฎร จะต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ภายในระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญกำหนด นับแต่วันที่ยกร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีมาถึงสภาผู้แทนราษฎร ถ้าสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาไม่เสร็จภายในกำหนด ถือว่าสภาผู้แทนราษฎรได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้เสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวต่อวุฒิสภา

2. การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีในชั้นวุฒิสภา

สำหรับร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ขั้นตอนในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีของทั้งสองสภา โดยทั่วไปแล้วจะคล้ายคลึงกับขั้นตอนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติทั่วไป ซึ่งในขั้นการพิจารณาของวุฒิสภา วุฒิสภาจะต้องให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบภายในระยะเวลาที่กำหนดตามรัฐธรรมนูญ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 จะกำหนดไว้ 20 วัน นับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีมาถึงวุฒิสภา ในทางปฏิบัติ หากสภาผู้แทนราษฎรรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี วุฒิสภาสามารถตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาศึกษาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวไปพร้อม ๆ กับการพิจารณาในชั้นของสภาผู้แทนราษฎร โดยคณะกรรมการจะต้องพิจารณาและรายงานความเห็นต่อประธานวุฒิสภาให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา ซึ่งฉบับ พ.ศ. 2550 กำหนดไว้ 10 วัน นับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว ซึ่งในการพิจารณาในชั้นคณะกรรมการนี้ไม่มีการแปรญัตติ จากนั้น ประธานวุฒิสภาจะจัดให้มีการประชุมเพื่อพิจารณาและลงมติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณดังกล่าว ซึ่งในการพิจารณารั้งนี้ วุฒิสภาจะแก้ไขเพิ่มเติมได้ ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ วุฒิสภาจะต้องพิจารณาให้เสร็จภายในกำหนดเวลา ถ้าพ้นกำหนดเวลานั้น ให้ถือว่าวุฒิสภาให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น

ด้วยเหตุนี้ วุฒิสภาจึงสามารถพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณที่รับมาได้อย่างรวดเร็ว และสามารถผ่านร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีได้ภายในเวลาตามที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

เมื่อผ่านการเห็นชอบของวุฒิสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีนั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายภายใน 20 วัน นับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัติเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยและประกาศใช้เป็นกฎหมายต่อไป

ในกรณีที่วุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วย มาใช้โดยสภาผู้แทนราษฎรอาจจะยกร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีนั้นขึ้นมาพิจารณาใหม่ได้ทันที ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิม หรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีนั้น ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาและประกาศใช้เป็นกฎหมายต่อไป

อย่างไรก็ดี หากในกรณีที่ประเทศมีการประกาศใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวขณะนั้น องค์การซึ่งทำหน้าที่พิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี จะเป็นบทบาทของสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เป็น 3 วาระเช่นกัน วาระแรกเป็นการพิจารณาเพื่อรับหลักการร่างพระราชบัญญัติ ซึ่งเมื่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเห็นชอบรับหลักการร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีแล้วจะเป็นวาระที่ 2 ชั้นกรรมาธิการ ก็จะมีมติตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อพิจารณารายละเอียดร่างพระราชบัญญัติฯ รายมาตรา โดยคณะกรรมการฯ สามารถเปลี่ยนแปลงปรับ ลด งบประมาณรายจ่ายในรายการที่กระทรวง ทบวง กรม เสนอขอ แล้วเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีดังกล่าวต่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อพิจารณาในวาระที่ 3 ซึ่งเป็นการพิจารณาลงมติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี โดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อประกาศเป็นกฎหมายต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ณรงค์ สัจพันธ์โรจน์. (2541). *การจัดทำ อนุมัติ และบริหารงบประมาณแผ่นดิน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานงบประมาณ.

ณรงค์ สัจพันธ์โรจน์. (2543). รายงานการวิจัยเรื่อง “*ประสิทธิภาพของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี*”. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

รัชนิภา สายอุบล. (2552). *กระบวนการงบประมาณของรัฐสภาไทย*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

รอบโลกวิจัย

สถานการณ์ปัจจุบันของวัคซีนป้องกันโรคเอดส์ (HIV Vaccines)

เรียบเรียงโดย... วิมลรักษ์ ศานติธรรม

เป็นที่ทราบกันดีว่าในปัจจุบันปัญหาโรคเอดส์ยังคงเป็นปัญหาที่ร้ายแรงซึ่งคร่าชีวิตผู้คนในหลาย ๆ ประเทศ โดยเฉพาะประเทศทางแถบทวีปแอฟริกาและเอเชีย โดยในปัจจุบันนี้มียาหลายตัวที่ใช้ได้ผลดีในการลดจำนวนเชื้อไวรัสและลดอัตราการตายของผู้ติดเชื้อลงได้ เช่น ยาในกลุ่ม Protease Inhibitor ซึ่งยับยั้งการทำงานของ Enzyme Protease และยาสูตรผสมหรือยา Cocktail ซึ่งประกอบด้วย Stavudine Lamivudine และ Nevirapine ในเม็ดเดียวกัน อย่างไรก็ตาม สำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาหรือประเทศที่ด้อยพัฒนานั้น ค่าใช้จ่ายในการใช้ยารักษาจะสูงมาก เนื่องจากผู้ป่วยจะต้องใช้ยาอย่างต่อเนื่องเพื่อป้องกันการเพิ่มจำนวนไวรัสในร่างกาย อีกทั้งไวรัสเอดส์ยังสามารถกลายพันธุ์ได้อย่างรวดเร็วและหลบเข้าไปอยู่ในเซลล์ภูมิคุ้มกันของร่างกาย ถ้าผู้ป่วยไม่ได้รับยาติดต่อกันอย่างต่อเนื่องแล้วจำนวนไวรัสก็จะสามารถเพิ่มขึ้นได้อีกอย่างรวดเร็ว ดังนั้นวัคซีนป้องกันโรคเอดส์ จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการป้องกันการติดเชื้อเอดส์ที่สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ได้ โดยในปัจจุบันองค์กรต่าง ๆ ได้มีการวิจัยและพัฒนาวัคซีนป้องกันโรคเอดส์ขึ้นมามากมาย

สำหรับประเทศไทยได้จับมือกับประเทศสหรัฐอเมริกาในการต่อยอดโครงการวิจัยวัคซีนป้องกันโรคเอดส์ในประเทศไทย มุ่งผลิตวัคซีนป้องกันโรคเอดส์ในประเทศเอง หลังคนไทยอายุระหว่าง 15-24 ปี มีแนวโน้มอัตราป่วยด้วยกามโรค ซึ่งเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์โดยตรงสูงขึ้น

กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) ได้ร่วมลงนามในข้อตกลงทำงานร่วมกันกับกองบัญชาการวิจัยทางการแพทย์และเวชยุทธโรปรณ์ กองทัพบกประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อต่อยอดความสำเร็จจากโครงการวิจัยวัคซีนป้องกันโรคเอดส์ในประเทศไทย ที่ประกาศผลไปเมื่อปี 2552 ว่า มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 31.2 โดยผู้ร่วมลงนามฝ่ายประเทศสหรัฐอเมริกา คือ นพ.เคนเนธ เบอ์ทรม์ รองผู้บัญชาการด้านพัฒนาผลิตภัณฑ์และเวชยุทธโรปรณ์ กองบัญชาการวิจัยทางการแพทย์และเวชยุทธโรปรณ์ กองทัพบกประเทศสหรัฐอเมริกา

นพ. โอภาส การย์กวินพงศ์ รองอธิบดีกรมควบคุมโรค กล่าวหลังพิธีลงนามว่า การลงนามครั้งนี้เป็นการแสดงความตกลงร่วมกันว่า แต่ละฝ่ายจะร่วมมือกันขับเคลื่อนการพัฒนาวัคซีนป้องกันโรคเอดส์ชนิดปูพื้น-กระตุ้นในประเทศไทย จนถึงขั้นสามารถผลิตและนำมาใช้ได้ ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรภาครัฐและเอกชน นานาชาติในนามของกลุ่มร่วมพัฒนาวัคซีนป้องกันโรคเอดส์ (AIDS Vaccine Efficacy Consortium-AVEC) และได้ทำงานอย่างใกล้ชิดกับประเทศไทย เพื่อพัฒนาวัคซีนดังกล่าวมานานกว่า 20 ปี โดยประเทศไทยแสดงความมุ่งมั่นที่จะจัดหาสมรรถนะในการผลิตวัคซีนป้องกันโรคเอดส์ในประเทศ

ทั้งนี้ หากผลการวิจัยทดสอบว่า วัคซีนมีประสิทธิภาพสูงพอที่จะทำให้สามารถขึ้นทะเบียนในประเทศไทยได้ ซึ่งข้อตกลงนี้เป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลงอย่างเป็นทางการระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา ในเรื่องความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยหวังว่าความเป็นพันธมิตรระหว่างสองประเทศนี้ จะเป็นรากฐานของความร่วมมือจากนานาชาติ ที่จะสนับสนุนการศึกษาประสิทธิภาพของวัคซีน ที่จะมียื่นอีกต่อไป

นอกจากนี้ ยังมีข้อมูลการเฝ้าระวังโรค โดยสำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค พบว่า ประชากรอายุระหว่าง 15-24 ปี มีแนวโน้มอัตราป่วยด้วยกามโรค ซึ่งเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์โดยตรงเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2549 สะท้อนถึงปัญหาการไม่ใส่ถุงยางอนามัยป้องกัน ซึ่งหากติดกามโรค เช่น หนองใน หนองในเทียม ซิฟิลิส กามโรคของต่อมและท่อน้ำเหลืองและแผลริมอ่อน จะมีโอกาสติดเชื้อเอชไอวีมากกว่าคนปกติ 3-9 เท่า เนื่องจากจะมีรอยแผลเป็นในเยื่อที่อวัยวะสืบพันธุ์ เป็นช่องทางให้ติดเชื้อง่าย และมีโอกาสรับเชื้อเพิ่มซ้ำๆ โดยตั้งแต่เดือนกันยายน 2527-พฤศจิกายน 2554 มีวัยรุ่นอายุ 15-24 ปี มีอาการป่วยเป็นโรคเอดส์แล้วประมาณ 40,000 ราย จากผู้ป่วยทั้งหมด 376,690 ราย

นอกจากความร่วมมือในการพัฒนาวัคซีนป้องกันโรคเอดส์แล้ว ที่ผ่านมารวมควบคุมโรคได้ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน กำหนดมาตรการสำคัญในการป้องกันปัญหา โดยส่งเสริมการเรียนรู้การสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษาในสถานศึกษา ส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูล คำแนะนำ คำปรึกษา และบริการสุขภาพอนามัย การเจริญพันธุ์ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพแกนนำเยาวชน รวมทั้งสนับสนุนถุงยางอนามัยฟรีแก่สถานบริการสาธารณสุขต่าง ๆ แจกจ่ายแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ซึ่งจะป้องกันได้ทั้งการตั้งครรภ์ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ทุกโรค รวมทั้งรณรงค์ให้ความรู้ความเข้าใจในการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ เพิ่มทางเลือกและช่องทางในการป้องกัน ควบคุมโรค เน้นให้เยาวชนได้เรียนรู้ โดยการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายในระดับพื้นที่ให้องค์ความรู้ และวิธีการสื่อสารในเรื่องถุงอนามัยสตรี

พร้อมกันนี้ยังได้ส่งเสริมให้ประชาชน หรือวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมเสี่ยง สามารถตรวจเลือดหาการติดเชื้อเอชไอวี ได้ฟรี ปีละ 2 ครั้ง หากรู้เร็วจะได้รับการรักษาเร็ว สามารถอยู่กับเชื้อเอชไอวีได้เหมือนโรคเรื้อรังอื่น ๆ จัดบริการที่สถานบริการสาธารณสุข หรือโรงพยาบาลของรัฐทุกแห่ง หรือกลุ่มบางรักโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ สำนักโรคเอดส์ วัณโรค และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

เอกสารอ้างอิง

อรุณี ตั้งคารวคุณ. (2557). *สถานการณ์ปัจจุบันของวัคซีนป้องกันโรคเอดส์ (HIV vaccines)*. [ออนไลน์].

วันที่ค้นข้อมูล 1 ตุลาคม 2557. เข้าถึงได้จาก <http://www.gpu.or.th/rdi/html/hivvac.html>

โอภาส การย์กวินพงศ์. (2557). *ไทยจับมือภาคี “วิจัยโรคเอดส์” หวังทำวัคซีนป้องกันตัวเองในประเทศ.*

[ไทยรัฐออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล 1 ตุลาคม 2557. เข้าถึงได้จาก

<http://www.thairath.co.th/content/425310>

รอบด้านงานสภา

เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์แบบผสม (MIXED METHOD)

เรียบเรียงโดย...อัญชลี จวงจันทร์

รอบด้านงานสภามบับเดือนพฤศจิกายน 2557 นี้ เป็นเรื่องของกรวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ที่เริ่มต้นจากสายประชากรศาสตร์ โดยเน้นทฤษฎีเป็นตัวตั้ง เชื่อในเรื่องความสัมพันธ์เชิงเหตุผลที่พิสูจน์ได้ในมิติทางสถิติโดยเน้นแนวคิดปฏิฐานนิยมและแนวคิดการวิเคราะห์เชิงเหตุผลและความสัมพันธ์ตามจริงที่ปรากฏเห็นในลักษณะสัญญาณนิยมและนัยนิยม ซึ่งการใช้วิธีการวิจัยแบบผสมจะทำให้คำตอบจากการวิจัยที่ชัดเจนมากที่สุดในประเด็นคำถามวิจัยที่ยังคลุมเครือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลที่เกิดจากการตรวจสอบในเชิงปริมาณที่ค้นพบว่า บริบททางสังคมบางอย่างมีผลต่อพฤติกรรมที่สนใจศึกษา ซึ่งเป็นตัวแปรตาม แต่ไม่สามารถหาเหตุผลที่ดีที่สุดมาอธิบายได้ จึงต้องเน้นการค้นหาด้วยเชิงคุณภาพที่ต้องลงลึกไปถึงแหล่งที่มาของคำตอบ ณ แหล่งข้อมูลปฐมภูมิโดยตรง (Primary Data Source) ด้วยวิธีการภายใต้การค้นหาความรู้ที่เป็นจริง จากผู้รู้ที่รู้จริง จากปรากฏการณ์จริงที่มาจากแหล่งรากเหง้า ต้นเรื่องนั้นจริง ๆ ดังนั้น เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์แบบผสมจึงมีเป้าหมายสำคัญเพื่อต้องการให้ได้ผลการวิจัยที่ดีขึ้น มีความเชื่อถือได้มากที่สุด สอดคล้องและทันสมัยกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมากที่สุด ทางสมาคมส่งเสริมการวิจัยได้เปิดอบรมหลักสูตร “เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์แบบผสม (MIXED METHOD)” ระหว่างวันที่ 9-10 กันยายน 2557 (หลักสูตร 2 วัน) ณ โรงแรมกานต์มณีพาเลซ ถนนประดิพัทธ์ กรุงเทพมหานคร โดยมีผู้เข้าร่วมอบรมประกอบด้วย นักวิจัย นักวิชาการทั่วไปจากหน่วยงานต่าง ๆ อาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยมีรายละเอียดในการอบรม ดังนี้

วัน/เวลา	หัวข้อวิชา	ชื่อวิทยากร
วันอังคารที่ 9 กันยายน 2557 09.00 – 12.00 น. 13.00 – 16.00 น.	- เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์ แบบผสม	รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงดี มหาวิทยาลัยมหิดล
วันพุธที่ 10 กันยายน 2557 09.00 – 12.00 น. 13.00 – 16.00 น.	- เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์ แบบผสม	

เหตุผลของการรวมกันของวิธีการวิจัยแบบผสม คือ ประสงค์ที่จะให้ได้คำตอบที่ชัดเจนมากที่สุดที่สุดในประเด็นคำถามวิจัยที่ยังคลุมเครือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลที่เกิดจากการตรวจสอบในเชิงปริมาณที่ค้นพบว่า บริบททางสังคมบางอย่างมีผลต่อพฤติกรรมที่สนใจศึกษา ซึ่งเป็นตัวแปรตาม แต่ไม่สามารถหาเหตุผลที่ดีที่สุดมาอธิบายได้ จึงต้องเน้นการค้นหาคำด้วยเชิงคุณภาพที่ต้องลงลึกไปถึงแหล่งที่มาของคำตอบ ณ แหล่งข้อมูลปฐมภูมิโดยตรง (Primary Data Source) ด้วยวิธีการภายใต้การค้นหาคำที่แท้จริงจากผู้รู้ที่แท้จริง จากปรากฏการณ์จริงที่มาจากแหล่งรากเหง้า ต้นเรื่อนั้นจริง ๆ

เป้าหมายที่ต้องรวมกัน เพราะต้องการทำให้ได้ผลการวิจัยที่ดีขึ้น มีความเชื่อถือได้มากที่สุด สอดคล้องและทันสมัยกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมากที่สุด ส่วนใหญ่ใช้เชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นตัวตั้งหรือเริ่มต้นในการศึกษาและค้นคว้าก่อน แล้วเสริมด้วยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การใช้การวิจัยแบบผสมจะไม่มีส่วนเท่ากันส่วนมากการวิจัยในเชิงปริมาณจะนำประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ ตามด้วยเชิงคุณภาพอีกประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์ เป็นการรวมโดยมีเนื้อหาสนับสนุนผลการวิจัยที่ได้จากเชิงปริมาณในประเด็นที่ต้องการเน้นให้เห็นชัดเจนมากขึ้น

ประเด็นหลักที่ต้องการพิสูจน์

1. งานวิจัยทางสังคมวิทยาในเชิงปริมาณจะเชื่อในเรื่องพฤติกรรมของบุคคลว่าจะถูกกำหนดไม่เฉพาะเจาะจงด้านปัจจัยระดับบุคคล เช่น เพศ อายุ เท่านั้น แต่ยังกำหนดด้วยปัจจัยระดับครัวเรือน และระดับชุมชน หรือหมู่บ้านด้วย เรียกว่า บริบททางสังคม (Social Context)

2. งานวิจัยทางจิตวิทยาสังคมที่เน้นด้านการศึกษาในเชิงปริมาณจะเชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคล เช่น คะแนนเฉลี่ย ความสามารถในการรับรู้ ฯลฯ จะถูกกำหนดโดย เพศ อายุ แต่ยั้งรวมถึงภูมิหลังบริบทของห้องเรียน บุคลิกภาพของอาจารย์ผู้สอน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่รายรอบบุคคลในลักษณะของบริบทวัฒนธรรม ธรรมเนียมประเพณี ฯลฯ

เหตุผลที่ต้องนำด้วยเชิงปริมาณ

1. เชิงปริมาณจะเน้นในด้านความรู้ที่เป็นโครงสร้างตามทฤษฎี (Positivism) แต่อาจต้องหาปรากฏการณ์จริงมายืนยัน มาอธิบายให้เข้าใจชัดเจนมากขึ้น เช่น ได้ข้อค้นพบใหม่แต่ไม่สามารถหาชุดความรู้จากวรรณกรรมที่ผ่านมาอธิบายได้ หรือข้อค้นพบที่โดดเด่น ปรากฏขึ้นเฉพาะในสังคมที่เป็นหน่วยพื้นที่ศึกษาเท่านั้น คล้ายกับเป็นสิ่งเด่นจึงต้องการตรวจสอบต่อไปว่า เป็นจริงหรือไม่ เป็นอัตลักษณ์หรือไม่

2. วิธีการที่ดีที่สุดคือ ตรวจสอบด้วยข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิที่สามารถอ้างอิงด้วยหลักฐานจริง ปรากฏการณ์หรือเรื่องเล่าจากบุคคลที่เป็นผู้รู้เรื่องนั้นอย่างแท้จริง (Narrative Interview) นั่นคือ เป็นการผนวกเชิงทฤษฎี (Positivism) กับเชิงปรากฏการณ์นิยม (Phenomenologism)

รูปแบบในการผสม

1. โดยทั่วไปจะเริ่มต้นจากผลการวิจัยในเชิงปริมาณที่ทำเสร็จแล้ว และรูปสมการพยากรณ์เป็นแบบพหุตัวแปรที่มีหลายปัจจัย (Multivariate analysis Model) ทั้งในรูปสมการเส้นตรง (Linear Equation) หรือสมการที่ไม่เป็นเส้นตรง (Non Linear Equation)

2. สมการจะต้องเป็นสมการผสม (Mixed Model ; Multilevel Analysis Model) ที่รวมปัจจัยบุคคล คราวเรือน ชุมชน ตลอดจนด้านสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่เป็นบริบทสังคมนั้น ๆ ด้วย จุดมุ่งหมายคือ ตรวจสอบว่าอะไรมีผลต่อพฤติกรรมนั้นมากที่สุด เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างเท่าเทียมกัน เป็นเรื่องสมมติฐานในสมการทำนาย แต่เน้นการตรวจสอบด้วยข้อมูลจากปรากฏการณ์จริงอีกชั้นหนึ่ง

สถิติที่ใช้ในการแสดงลักษณะการกระจายข้อมูล

1. ค่าร้อยละ ความถี่ ค่ากลาง ฐานนิยม ค่าเฉลี่ยจะใช้ในการแสดงลักษณะการกระจายของข้อมูล

2. ตารางไขว้ (Cross Tabulation Tables) จะใช้ในการแสดงการกระจายของข้อมูลเมื่อไขว้ตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระแบบตัวต่อตัว

3. ผลที่ได้จากการศึกษา หรือวิเคราะห์จากการกระจายของข้อมูลในลักษณะตัวแปรเดียว (Univariate Analysis) หรือสองตัวแปร (Bivariate Analysis) จะไม่นิยมนำไปตรวจสอบในเชิงคุณภาพที่ค้นหาปรากฏการณ์ยืนยันต่อเพราะยังไม่ผ่านการยืนยันที่เป็นการควบคุมปัจจัยที่คาดว่าจะเกี่ยวข้องอื่น ๆ ด้วย

หน่วยพื้นที่ศึกษา

1. ขนาดของหน่วย (Scale) จะเป็นระดับประเทศก็ได้ หรือจะเป็นชุมชนก็ได้ เช่น อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน แต่ต้องมีจำนวนกลุ่ม (Cluster) เช่น ในกรณีศึกษาหมู่บ้านต้อง 30 หมู่บ้านขึ้นไป หรืออีกนัยหนึ่งต้องมีอย่างน้อย 30 บริบท ตัวเลขที่นำมาจากจำนวนตัวอย่างขั้นต่ำตรวจสอบด้วย t-test

2. ในการค้นหาปรากฏการณ์หรือหลักฐานที่ซ่อนเร้น (Tacit Knowledge) ที่เป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพต้องลงไปค้นหาในหมู่บ้านหรือสังคมที่มีปรากฏการณ์จริงที่เป็นตัวอย่างของการวิจัยเชิงปริมาณนั้น ๆ

ประเด็นที่จะสืบค้นด้วยเชิงคุณภาพ

1. อาจเป็นความแตกต่างของปัจจัยด้านบุคคล เมื่อพิจารณารวมถึงปัจจัยด้านบริบทอื่น ๆ แล้ว แต่โดยทั่วไปประเด็นนี้ไม่ค่อยนิยมเพราะถือว่าเป็นความรู้ที่เปิดเผยแล้ว (Explicit Knowledge) วรรณกรรมสามารถอ้างอิงได้

2. ให้ความสำคัญกับบริบทของสังคมมากกว่า และจะเน้นเพียงหนึ่งหรือสองประเด็นเด่นจริง ๆ เท่านั้น ไม่ทำพร้าเพราะลงสนามในเชิงคุณภาพลงทุนสูงมาก

วิธีการออกแบบการวิจัย

1. เป็นการวิจัยพื้นฐาน (Basic Research) ที่เน้นการค้นหาลักษณะหรือปรากฏการณ์ที่พบในธรรมชาติ แล้วต้องการสืบค้นต่อจนตามปริมาณก่อน ทำให้เสร็จสมบูรณ์จนพบปัจจัยด้านบริบทที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม แล้วต้องการสืบค้นต่อจนตามด้วยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (Focus Group Discussion) หรือตามด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ฯลฯ กับกลุ่มบุคคลที่มีพฤติกรรมตามประเด็นที่สนใจนั้น ๆ ด้วยเหตุนี้ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตลอดจนวิธีการสุ่มตัวอย่างต้องเป็นไปตามหลักการเป็นตัวแทนที่ถูกต้องที่สุดตามโอกาสของความน่าจะเป็น (Representativeness)

2. หากเริ่มต้นจากเชิงปริมาณก่อน ต้องให้ความสำคัญกับประชากรและการสุ่มตัวอย่าง เพราะต้องการเน้นในด้านการเป็นตัวแทนอย่างถูกต้องที่สุด และที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติที่ใช้ในการพยากรณ์หรือสถิติที่ใช้อ้างอิงที่ตัวอย่างต้องมาจากวิธีการสุ่มตัวอย่างตามโอกาส และความน่าจะเป็น หากวิธีการสุ่มตัวอย่างเป็นแบบไม่เป็นไปตามโอกาสของความน่าจะเป็นจะใช้ไม่ได้ถือว่าขัดกับข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติที่จะใช้อ้างอิง

ขั้นตอนการเขียนวัตถุประสงค์การวิจัยเมื่อเริ่มต้นออกแบบการวิจัยในเชิงปริมาณ

การเขียนวัตถุประสงค์การวิจัยในลักษณะของการวิจัยในเชิงปริมาณทั้งหมดทุกข้อ ไม่จำเป็นต้องเขียนในลักษณะของการวิจัยในเชิงคุณภาพเพราะเน้นตรวจสอบในเชิงปริมาณ เช่น เพื่อวิเคราะห์ผลของการมีสถานีอนามัยในหมู่บ้านต่อการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิด หรือเพื่อตรวจสอบปฏิกริยาร่วมระหว่างการเมืองอนามัยในหมู่บ้านกับกลุ่มอายุของสตรีต่อการเลือกใช้วิธีคุมกำเนิด

ขั้นตอนการเขียน แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. ให้ใช้รูปแบบของการเขียนที่เน้นในเชิงปริมาณก่อน ที่มีการบรรยายถึงแนวคิด ทฤษฎีที่เป็นฐานที่มาของคำถามวิจัย และต้องเน้นไปถึงความครอบคลุมถึงบริบททางสังคมด้วย

2. ในวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต้องทบทวนให้ถึงงานวิจัยที่เคยศึกษาเกี่ยวกับผลของบริบททางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมที่ประสงค์จะค้นคว้านั้นด้วย

3. ต้องมีกรอบแนวความคิด (Conceptual Framework) ที่ชัดเจน ในกรอบแนวความคิดต้องมีกลุ่มประเด็น (Domain) ของตัวแปรบริบทด้วย

นอกจากนั้นเมื่อเขียนกรอบแนวความคิดเสร็จแล้วต้องเขียนนิยามศัพท์เพื่อปฏิบัติการวิจัยของตัวเองที่ทุกคนจะทำการศึกษาในเชิงปริมาณ โดยต้องตระหนักเสมอว่า ต้องเริ่มต้นทำการตรวจสอบในเชิงปริมาณก่อน เพื่อเป็นการพยากรณ์หรือการประมาณค่า จึงจำเป็นต้องมีนิยามศัพท์เพื่อปฏิบัติการวิจัย และหลังจากนั้นต้องระบุถึงระดับการวัดของตัวแปรให้ถูกต้องที่จะใช้กับสมการพยากรณ์

การเขียนระเบียบวิธีการวิจัย

1. ถ้ารูปแบบการวิจัยเริ่มต้นโดยการวิจัยเชิงปริมาณ และต้องการเริ่มเขียนตั้งแต่การเขียนโครงร่างวิจัยต้องเริ่มเขียนตามระบบของการวิจัยในเชิงปริมาณก่อนทั้งหมดตามลำดับ เช่น ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการสุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ การสร้างเครื่องมือ และกระบวนการตรวจสอบ หลักสถิติที่คาดว่าจะใช้การประมาณค่า หรือพยากรณ์

2. หลังจากนั้นจึงตามด้วยการเขียนถึงระเบียบวิธีการวิจัยในเชิงคุณภาพ โดยเริ่มต้นด้วยการเกริ่นถึงเป้าหมายสูงสุดของการวิจัยนี้ก่อนว่าต้องการค้นหาอะไรเป็นสำคัญ ซึ่งก็คือการกล่าวอ้างถึงคำถามหลักของการวิจัยในเชิงปริมาณที่ต้องการสืบค้นถึงบริบททางสังคมว่าเหตุที่ทำให้พฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นแท้จริงแล้วต้นตอเชิงตรรกะทั้งในด้านปรากฏการณ์และเหตุผลที่อาจเป็นการเล่าเรื่อง

3. กล่าวถึงวิธีการรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพที่ต้องเปิดประเด็นถึงพื้นที่ในการศึกษา กลุ่มคนที่คาดว่าจะมีพฤติกรรมเกิดขึ้นตามที่อยากรู้นั้นและต้องระบุว่าต้องเป็นพื้นที่เดียวกับที่ทำการศึกษาในเชิงปริมาณ และกลุ่มคนที่อยู่ในการวิจัยเชิงปริมาณ

4. ระบุวิธีการรวบรวมข้อมูลที่ตั้งใจจะใช้อย่างชัดเจน โดยทั่วไปจะใช้หลักการค้นหาความรู้ที่เป็นความจริงจากผู้รู้ที่รู้จริง จากหลักฐานและจากปรากฏการณ์จริงที่ต้องลงลึกถึงแหล่งรากเหง้าของต้นตอ โดยต้องกำหนดคุณลักษณะของผู้รู้ไว้บ้างว่าควรมีลักษณะอย่างไร

วิธีการรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพที่นิยมใช้กับการวิจัยแบบผสม

ปัจจุบันจะนิยมตรวจสอบขยายความผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณด้วยการเจาะต่อในเชิงคุณภาพด้วยวิธีการจัดสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (Focus Group Discussion) มากที่สุด เพราะเชื่อในทฤษฎีอิทธิพลกลุ่ม (Group Influence Theory) วิธีการสนทนากลุ่มย่อย (Small Group Discussion) และวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) เหตุผลที่สามวิธีนี้ได้รับความนิยมมาก เพราะสามารถค้นหาบุคลิกภาพผู้รู้ได้จากผลการวิจัยในเชิงปริมาณที่อยู่ในฐานข้อมูลแล้ว วิธีการคือ ดึงคุณลักษณะที่ได้จากการวิจัยในเชิงปริมาณ คัดเลือกบุคคลเข้าร่วมสนทนากลุ่มแบบเจาะจงได้

วิธีการเขียนเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพ

1. เขียนถึงข้อดี และลักษณะเด่นของแต่ละวิธีว่ามีข้อดีอย่างไร ทำไมจึงเลือกใช้ จะสามารถช่วยให้ขยายความต่อยอดจากข้อค้นพบในเชิงปริมาณได้อย่างไร

2. มีวิธีการสร้างแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มแบบเจาะจงอย่างไร จะนำไปทดสอบแนวคำถามที่ไหน ผู้นำสนทนาเป็นใคร คาดว่าจะจัดที่กลุ่ม เพราะอะไร ต้องการเน้นที่การเปรียบเทียบหรือไม่ หรือว่าต้องการตรวจสอบแบบสามเส้า

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเริ่มต้นที่ก่อตัวจากการวิจัยในเชิงปริมาณก่อน ในการตรวจสอบต้องเริ่มต้นตามลำดับของการวิจัยในเชิงปริมาณทั้งหมดตั้งแต่การตรวจสอบสหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทุกตัว (Correlation) ว่าต้องเป็นอิสระแก่กันอย่างไรแท้จริง

2. เลือกใช้สมการที่เหมาะสมกับคำถามวิจัย และเน้นที่ระดับการวัดของข้อมูลทั้งของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม อาจเป็นสมการ Linear หรือ Non-Linear แล้วแต่คำถามวิจัยและสำคัญที่สุดคือระดับการวัดของข้อมูลของตัวแปรตามที่ต้องเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น (Basic Assumption) ของหลักสถิติ นั้น ๆ

วิธีการสร้างสมการพยากรณ์

เนื่องจากการวิเคราะห์แบบหลายตัวแปร (Multivariate Analysis) และอยู่ในลักษณะของการวิเคราะห์หลายระดับ (Multilevel Analysis) บางครั้งเรียกว่า พหุระดับ ต้องทำการปรับผลที่เกิดจาก

Cluster ของตัวแปรระดับชุมชนหรือตัวแปรระดับหมู่บ้าน ดังนั้น จึงต้องปรับค่าความคลาดเคลื่อน (Standard Error) ในสมการโดยทั่วไปจะใช้สมการใน STATA หรือใน SPSS ที่เป็น Mixed Model

การเขียนผลการวิเคราะห์และอภิปรายผลที่เริ่มต้นด้วยการวิจัยในเชิงปริมาณ

1. การวิเคราะห์และอภิปรายผลที่เป็นการเปรียบเทียบทั้งผลที่เหมือนและผลที่แตกต่างเป็นการอภิปรายในเชิงปริมาณทั้งหมดก่อนให้ชัดเจน แล้วจึงแยกประเด็นที่เจาะต่อในเชิงคุณภาพมาเขียนด้วยการเริ่มต้นประเด็นใหม่ หรือหัวข้อใหม่ธรรมเนียมนิยมจะแยกเป็นตอนใหม่เพื่อต้องการสื่อสารให้เด่น โดยเกริ่นนำว่า ลำดับต่อไปจะกล่าวถึงผลการสืบค้นในเชิงคุณภาพในประเด็นของอะไรโดยบรรยายให้ชัดเจนโดยอาจมีการอ้างคำพูด (Quotations) แสดงแผนผังรูปภาพหลักฐานประกอบด้วย

2. การเขียนบทสรุปให้เขียนผลในเชิงปริมาณก่อนแล้วย้ำด้วยเชิงคุณภาพ

การออกแบบการวิจัยแบบผสมที่เริ่มต้นจากการวิจัยในเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพจะเน้นหรือเริ่มต้นจากการค้นหาปรากฏการณ์ที่เชื่อในเรื่องความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล แบบตรรกนิยม (Constructionism) เป็นการค้นหาเพื่อตอบคำถามวิจัยด้านชาติพันธุ์ ด้านมานุษยวิทยา การวิจัยทางมานุษยวิทยาประยุกต์ แล้วค้นพบว่า บริบททางสังคมที่สำคัญบางประการมีผลต่อพฤติกรรมของคน ไม่ว่าจะเพศชายหรือเพศหญิง และประสงค์ที่จะตรวจสอบต่อยอดในเชิงปริมาณ โดยการนำสถิติมายืนยันให้ชัดเจนถึงระดับของความแรง (Effect Size) ของความสัมพันธ์ต่อกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การเขียนโครงร่างวิจัยที่เริ่มต้นจากการวิจัยในเชิงคุณภาพ

1. คำถามวิจัยควรเป็นในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น ความเชื่อของชุมชนในการรักษาพยาบาล แผนโบราณต่อการคุมกำเนิดของสตรีวัยเจริญพันธุ์ในหมู่บ้านหรือไม่ อย่างไร
2. ทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาว่ามีใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไรบ้าง
3. ระเบียบวิธีการวิจัยในเชิงคุณภาพจะไม่มีกรอบแนวความคิด ไม่มีนิยามศัพท์เพื่อปฏิบัติการวิจัย ไม่มีประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ไม่มีวิธีการสุ่มตัวอย่าง

การเขียนพื้นที่ศึกษาและระเบียบวิธีการวิจัย

1. เน้นให้เห็นพื้นที่ศึกษาที่มีปรากฏการณ์ให้สืบค้นเรื่องนั้น ๆ มีบริบทที่สนใจตามคำถามวิจัย
2. เขียนระเบียบวิธีการวิจัยที่เป็นขั้นตอน การรวบรวมข้อมูลทุกวิธีที่ใช้อย่างละเอียด และชัดเจนตามหลักการเขียนของการวิจัยในเชิงคุณภาพ ที่ต้องกล่าวข้อดีและลักษณะเด่นของวิธีการรวบรวมข้อมูลดังกล่าวให้ผู้อ่านเข้าใจถึงเหตุผลที่เลือกใช้ ต้องระบุถึงการสร้างแนวคำถาม การตรวจสอบสามเส้า วิธีการค้นหาปรากฏการณ์ และผู้รู้ (Key Information)
3. รวบรวมข้อมูลในเชิงปริมาณอย่างละเอียดตามขั้นตอน

การเขียนบทวิเคราะห์และอภิปรายผล

1. หากการวิจัยแบบผสมนำด้วยเชิงคุณภาพจะมีลักษณะเด่นที่การนำเสนอในเชิงคุณภาพ โดยมีการแสดงกรณีตัวอย่าง 3 ตัวอย่าง แบบตรวจสอบสามเส้าให้ชัดเจน หลังจากนั้นเป็นการนำเสนอผลการวิจัยในเชิงปริมาณ

2. แสดงเฉพาะผลการตรวจสอบในสมการ Multilevel Analysis แล้วอภิปรายผลการวิจัยในเชิงปริมาณตามหลักการของการวิจัยในเชิงปริมาณทั้งหมด พร้อมกับยืนยันผลการตรวจสอบที่ได้ว่าให้ความชัดเจนตามผลที่ได้จากการตรวจสอบอย่างไร เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ชัดเจนมากขึ้นทั้งระดับความสัมพันธ์และทิศทางว่าเป็นด้านบวกหรือด้านลบ

3. หลังจากที่ทำการวิจัยในเชิงปริมาณเสร็จแล้ว จะนิยมสร้างภาพจำลอง (Simulation) ด้วยกราฟเส้น กราฟแท่ง เพื่อให้เห็นปรากฏการณ์ที่เป็นผลที่ได้ว่าเป็นจริงอย่างไรบ้าง

4. ในบทสรุป จะสรุปผลที่ได้ในเชิงคุณภาพเป็นหลักแล้วยืนยันด้วยเชิงปริมาณ

เอกสารอ้างอิง

โยธิน แสงดี. (2557). *เอกสารการฝึกอบรมเทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์แบบผสม (MIXED METHOD)*. (น. 1-34). กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมการวิจัย.

ปิดท้ายวิจัย

สถาปณารูป

เรียบเรียงโดย...จันทมร สีหาบุญลือ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 กำหนดให้มีสถาปณารูปเพื่อทำหน้าที่ศึกษาและเสนอแนะเพื่อให้เกิดการปฏิรูปในด้าน ซึ่งมีทั้งหมด 11 ด้าน ตามข้อมูลของคณะกรรมการการเลือกตั้งในแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

1) **ด้านการเมือง** หมายถึง การปฏิรูปการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่สุจริตและเป็นธรรม อำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบของนักการเมืองในด้านต่างๆ กลไกป้องกันและจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงการเมืองที่มีประสิทธิภาพ การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ คุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมือง ความมั่นคงของชาติ และการดำเนินการด้านการต่างประเทศ

2) **ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน** หมายถึง การปฏิรูประเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ส่วนกลาง การปฏิรูปหรือพัฒนาระบบราชการ (โครงสร้าง การจัดองค์กรภาครัฐ วิธีปฏิบัติราชการ การให้บริการประชาชนที่ทั่วถึง รวดเร็ว สะดวก การบริหารจัดการงานภาครัฐแบบใหม่ อัตรากำลัง และค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่ของรัฐ) ระบบงานต่าง ๆ ของรัฐ เช่น การบริหารงานบุคคล ระบบคุณธรรม การจัดซื้อจัดจ้าง เป็นต้น ธรรมาภิบาลของเจ้าหน้าที่ของรัฐ การตรวจสอบและควบคุมเจ้าหน้าที่ของรัฐ การป้องกันและจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการป้องกันการแทรกแซงทางการเมืองต่อระบบราชการโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

3) **ด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม** หมายถึง การปฏิรูปกฎหมายที่ล้าสมัย ไม่เป็นธรรม เป็นอุปสรรคหรือไม่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ตลอดจนการดำเนินการให้มีกฎหมายใหม่ที่จำเป็น การปฏิรูปฝ่ายปกครอง การสอบสวนคดีพิเศษ ตำรวจ ทนายความ อัยการ ศาล เจ้าหน้าที่ฝ่ายบังคับคดี และเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชทัณฑ์ การนำหลักนิติธรรมมาใช้ การไม่เลือกปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่อาจนำไปสู่การใช้หลายมาตรฐานในการดำเนินคดี การบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชน

4) **ด้านการปกครองท้องถิ่น** หมายถึง การปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ตลอดจนการปกครองกรุงเทพมหานครและพื้นที่ซึ่งมีการบริหารรูปแบบพิเศษ บทบาทภารกิจของราชการส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างราชการส่วนต่าง ๆ การได้มา การควบคุม การตรวจสอบและอำนาจหน้าที่ผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่น

5) **ด้านการศึกษา** หมายถึง การปฏิรูปองค์กรและการจัดการศึกษาอบรมทุกระดับและทุกรูปแบบ คุณภาพการศึกษาระดับ การวิจัยและพัฒนา การพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

6) **ด้านเศรษฐกิจ** หมายถึง การปฏิรูปเศรษฐกิจภาคเอกชน การคมนาคม การขนส่ง เกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การธนาคาร สถาบันการเงิน สหกรณ์ การท่องเที่ยว และธุรกิจต่าง ๆ การส่งเสริมการลงทุน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม การกระจายรายได้ นโยบาย และการดำเนินการด้านการคลังภาครัฐ ระบบภาษีอากร โครงสร้างภาษีทุกชนิด และการบริหารจัดการรัฐวิสาหกิจ

7) **ด้านพลังงาน** หมายถึง การปฏิรูปองค์กร การบริหารจัดการและการพัฒนากิจการด้านพลังงานทุกรูปแบบ

8) **ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม** หมายถึง การปฏิรูปองค์กรและระบบสุขภาพ การบริการสาธารณสุข สาธารณสุขชุมชน การสร้างเสริม และการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัย การพัฒนาร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาของบุคคล ตามวัยและสถานภาพ การปฏิรูปกลไกการบริหารจัดการ การบำรุงรักษาและทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยไม่ทำลายทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยไม่ก่อให้เกิดภาวะมลพิษหรือผลต่อการ เปลี่ยนแปลงคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการปลูกจิตสำนึกให้เกิดการหวงแหนในทรัพยากรชาติและสิ่งแวดล้อม

9) **ด้านสื่อสารมวลชน** หมายถึง การปฏิรูปกิจการและการประกอบการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เสรีภาพในการแสดงออก คุณธรรมและจริยธรรมของสื่อ

10) **ด้านสังคม** หมายถึง การปฏิรูปการพัฒนาคุณภาพชีวิต ปัจจัยในการครองชีพ การแก้ปัญหาความยากจน อาชญากรรม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ยาเสพติด การคุ้มครองผู้ด้อยโอกาส คนไร้ที่พึ่ง การคุ้มครองผู้บริโภค การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตและการดำเนินการ ด้านต่างๆ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การปฏิรูประบบแรงงาน การประกันสังคม สวัสดิการสังคม ประชาานิยม

11) **ด้านอื่น ๆ** หมายถึง การปฏิรูปสังคมโดยนำศาสนธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาประเทศ การพัฒนาวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม เอกลักษณ์ของชาติ กีฬา สิ่งบันเทิงอันมีผลต่อพฤติกรรมของเยาวชน วัฒนธรรมทางการเมืองอันเหมาะสมต่อระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

การปลูกฝังและเผยแพร่ค่านิยมที่เหมาะสมต่อสังคมไทย ระเบียบวินัยในสังคม ความสามัคคีปรองดองของคนในชาติ คุณธรรมและจริยธรรมในสังคม

เจตนารมณ์ที่สำคัญของการปฏิรูปในแต่ละด้านในครั้งนี้ก็เพื่อให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมไทย มีระบบการเลือกตั้งที่สุจริตและเป็นธรรม มีกลไกป้องกันและจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบที่มีประสิทธิภาพ ขจัดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน ทำให้กลไกของรัฐสามารถให้บริการประชาชนได้อย่างทั่วถึง สะดวก รวดเร็ว และมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและเป็นธรรม

รัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนดให้มีสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติจำนวน 250 คน โดยมาจากการสรรหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเป็นที่ประจักษ์จากกลุ่มต่าง ๆ ในภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคสังคม ภาควิชาการ ภาควิชาชีพ และภาคอื่นที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสภาปฏิรูปแห่งชาติ การกระจายตามจังหวัด โอกาสและความเท่าเทียมกันทางเพศ รวมทั้งผู้ด้อยโอกาสในสังคมที่ใกล้เคียงกัน

สมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) ชุดดังกล่าวนี้ ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2557 ทั้งหมดจำนวน 250 คน โดยจำแนกจำนวนตามการปฏิรูปในแต่ละด้าน ดังนี้ (1) ด้านการเมือง 17 คน (2) ด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม 20 คน (3) ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน 14 คน (4) ด้านการศึกษา 18 คน (5) ด้านการปกครองท้องถิ่น 15 คน (6) ด้านเศรษฐกิจ 16 คน (7) ด้านพลังงาน 14 คน (8) ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม 16 คน (9) ด้านสังคม 16 คน (10) สื่อมวลชน 13 คน (11) ด้านอื่น ๆ 14 คน ส่วนสมาชิกสภาปฏิรูปที่ได้รับการสรรหาทุกจังหวัดทั่วประเทศจังหวัดละหนึ่งคนจำนวน 77 คน

สภาปฏิรูปมีอำนาจหน้าที่คือ

1. ศึกษาวิเคราะห์ และจัดทำแนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิรูปด้านต่าง ๆ เสนอต่อมติบัญญัติแห่งชาติ คณะรัฐมนตรี คณะรักษาความสงบแห่งชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. เสนอความเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญเพื่อประโยชน์ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ
3. พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญจัดทำขึ้น หากมีกรณีจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับให้สภาปฏิรูปแห่งชาติจัดทำร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อพิจารณาต่อไป

เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2557 สมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติได้มีการประชุมนัดแรก เพื่อเลือกประธานและรองประธานสภาปฏิรูปแห่งชาติ ผลการคัดเลือกดังนี้

นายเทียนฉาย กีระนันทน์ ประธานสภาปฏิรูปแห่งชาติ

นายบวรศักดิ์ อุวรรณโณ รองประธานสภาปฏิรูปแห่งชาติ คนที่ 1

นางสาวทัศนีย์ บุญทอง รองประธานสภาปฏิรูปแห่งชาติ คนที่ 2

เมื่อมีตำแหน่งผู้นำการปฏิรูปแล้ว สัญญาของการปฏิรูปก็เริ่มขึ้น เพื่อนำพาประเทศชาติพัฒนาไปสู่ความเจริญมั่นคงถาวรในทุก ๆ ด้านตามเจตจำนงของการปฏิรูปต่อไป

เอกสารอ้างอิง

“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557”. (22 กรกฎาคม 2557)
ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 131 ตอนที่ 55 ก. หน้า 1.

ผู้จัดการออนไลน์ (7 ตุลาคม 2557). *รายชื่อ 250 สมาชิก สปช. แยกตาม 11 ด้าน 77 จังหวัด.*
สืบค้นวันที่ 22 ตุลาคม 2557 จาก www.manager.co.th/oolitics/view_news.aspx?NewsID=9570000115405.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. *การปฏิรูปด้านต่าง ๆ.* สืบค้นวันที่ 22 ตุลาคม 2557 จาก
<http://www.2ect.go.th/about.php?Province=mec2014&SiteMenuID=12621>.